

Strategaeth Archwilio Tir Halogedig

5ed
Adolygiad
Chwefror
2019

Rhagair

Mae'r Strategaeth Tir Halogedig hon yn disgrifio sut mae'n ofynnol i Gyngor Sir y Fflint nodi safleoedd sydd o dan ei reolaeth weinyddol lle gallai fod tir halogedig. Mae'r ddogfen hon hefyd yn esbonio'r canllawiau statudol, y darpariaethau deddfwriaethol, y prosesau a'r gweithdrefnau bydd y Cyngor yn eu dilyn er mwyn archwilio'r safleoedd hyn, i nodi Tir Halogedig statudol lle bo'r angen ac adfer Tir Halogedig.

Cyhoeddodd y Cyngor ei Strategaeth Tir Halogedig diwethaf ym mis Chwefror 2013. Ers hynny cynhaliwyd sawl archwiliad i asesu halogiad tir ac mae newidiadau mawr wedi bod yn y ddeddfwriaeth a'r canllawiau.

Mae'r adolygiad hwn o'r Strategaeth wedi ystyried y newidiadau hyn a gwnaed newidiadau lle bo'r angen.

Mae'r adolygiad hwn o'r Strategaeth yn disodli pob adolygiad blaenorol o Strategaeth Tir Halogedig Cyngor Sir y Fflint.

Cyngor Sir y Fflint
Cyfarwyddiaeth Gwarchod y Gymuned a Busnes
Gwarchod y Cyhoedd
Adran Rheoli Llygredd
Tŷ Dewi Sant
Ewloe
Sir y Fflint CH5 3FF

Crynodeb Gweithredol

Gall tir gael ei effeithio gan halogiad yn yr amgylchedd o ganlyniad i weithgareddau dynol ac o ganlyniad i brosesau naturiol. Gall presenoldeb halogiad achosi niwed neu beri risgiau i iechyd, anifeiliaid, adeiladau neu'r amgylchedd. Fodd bynnag, nid yw presenoldeb halogiad yn golygu bod y tir yn Dir Halogedig neu fod problem yno.

Ar 1af Gorffennaf 2001, cyflwynwyd deddfwriaeth yng Nghymru sy'n ei gwneud yn ofynnol i archwilio tir halogedig a'i adfer. Enw'r ddeddfwriaeth yw Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 ac mae wedi cyflwyno ffordd fanwl o reoleiddio halogiad tir. Mae'n rhoi dyletswydd ar bob Awdurdod Lleol i nodi tir y gallai halogiad fod yn effeithio arno a'i archwilio. Mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol sicrhau bod tir halogedig yn cael ei adfer lle bo'r angen. Dylid archwilio a nodi tir y gallai fod halogiad yn effeithio arno mewn modd trefnus ac mae'n ofynnol i bob Awdurdod Lleol, gan gynnwys Sir y Fflint, gyhoeddi Strategaeth Tir Halogedig i egluro sut bydd hyn yn cael ei wneud.

Gall nifer mawr o safleoedd gael eu nodi fel rhai sydd wedi'u heffeithio gan halogiad tir ac mae Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor archwilio pob un o'r rhain yn ôl blaenoriaeth. Golyga hyn fod yn rhaid archwilio safleoedd lle mae'r niwed mwyaf yn digwydd, neu'n debygol o ddigwydd, yn gyntaf. Mae'r broses flaenoriaethu'n ystyried amgylchiadau unigol pob safle a bydd hyn yn digwydd mewn tri cham.

Ar ddiwedd y broses flaenoriaethu, bydd pob safle yn cael ei archwilio yn ei dro i ddeall y berthynas, os oes unrhyw berthynas, rhwng yr halogiad a'r derbynydd.

Mae archwiliadau halogiad tir ac asesiadau risg yn cael eu cynnal fesul cam. Mae 4 cam fel rheol.

1. Astudiaeth Ddesg (asesiad risg cychwynnol)
2. Ymchwiliad Ymwthiol (asesiad risg manwl)
3. Adfer
4. Gwirio

Bydd canlyniad yr asesiadau a gynhelir ym mhob cam yn pennu a oes angen symud ymlaen i'r cam nesaf. Er enghraifft, os yw'r Astudiaeth Ddesg yn canfod bod lefelau annerbyniol o halogiad yn debygol o fod yn bresennol yna bydd yn angenrheidiol cynnal ymchwiliad ymwthiol. Os yw'r ymchwiliad ymwthiol yn canfod risgiau annerbyniol i dderbynyddion o ganlyniad i bresenoldeb yr halogiad, bydd angen cymryd camau adferol i ddileu'r risgiau hynny neu eu lleihau i lefel dderbyniol a gellir pennu'n ffurfiol bod y safle yn Dir Halogedig statudol.

Mae'r egwyddor 'Llygrwr sy'n Talu' yn gymwys i Ran 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990, ac mae'r cyfrifoldeb am halogiad tir yn perthyn i'r sawl a'i achosodd, i berchennog neu feddiannwr y tir neu i'r sawl sy'n datblygu'r tir. Bydd y Cyngor yn gwneud ymholiadau rhesymol i adnabod a chanfod y bobl sy'n gyfrifol am achosi'r halogiad a phob cysylltiad unigol rhwng yr halogiad a'r derbynydd, ac yn cynnig cyfle iddynt i wneud gwaith adferol yn wirfoddol.

Efallai y canfyddir bod halogiad tir mewn rhai safleoedd yn effeithio ar Ddyfrfyrdd a Reolir fel Afonydd, Llynnoedd, Nentydd a Dŵr Daear. Yr enw ar y safleoedd hyn yw Safleoedd Arbennig a byddant yn cael eu cyfeirio at Gyfoeth Naturiol Cymru.

Os na fydd y gwaith adferol yn cael ei wneud yn wirfoddol, gall y Cyngor, neu Gyfoeth Naturiol Cymru yn achos Safleoedd Arbennig, benderfynu cymryd camau ffurfiol yn erbyn pwy bynnag sy'n gyfrifol i sicrhau'r gwaith.

Crynodeb Gweithredol

Bydd nifer sylweddol o safleoedd a nodwyd o ganlyniad i'r broses flaenoriaethu yn cael eu cynnig i fod yn destun datblygiadau ac ymchwiliadau drwy'r broses gynllunio.

Mae swyddogaeth rheoli datblygu a chynllunio'r Cyngor eisoes yn chwarae rhan allweddol mewn sawl agwedd ar atal a rheoli llygredd.

Mae halogiad tir yn ystyriaeth gynllunio berthnasol ac felly mae'n rhaid i'r Cyngor ei ystyried wrth asesu cais am ganiatâd cynllunio ac wrth benderfynu a yw am roi caniatâd cynllunio ai peidio.

Derbynnir llawer o geisiadau ar gyfer safleoedd y gall fod halogiad tir yn effeithio arnynt ac, yn ogystal â pheri risgiau i iechyd, adeileddau a'r amgylchedd, gall presenoldeb halogiad yn y tir hefyd gael effaith anffafriol ar ddefnyddio'r tir, neu gyfyngu ar ei ddefnydd. Mae datblygu'r tir yn cynnig cyfle i ymchwilio i'r risgiau hynny ac i aildefnyddio'r tir mewn modd buddiol.

Mae'r Cyngor wedi llunio canllaw ymgynghorol 'Datblygu Tir sydd wedi'i effeithio gan Halogiad – Adroddiadau i Gefnogi Ceisiadau Cynllunio' i ategu'r Strategaeth hon.

Os yw'n bosibl bod halogiad yn effeithio ar y safle y bwriadwyd ei ddatblygu, bydd yn ofynnol i'r datblygwr ddangos y gellir ymdrin â'r halogiad mewn ffordd resymol ac y bydd y safle, ar ôl ei ddatblygu, yn addas at y defnydd a gynigiwyd ac na ellir pennu'n ffurfiol ei fod yn Dir Halogedig yn unol â darpariaethau Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990.

Bydd y Cyngor yn cynnal adolygiadau rheolaidd o'i Strategaeth Tir Halogedig ac o bob safle a nodwyd yn ystod y broses flaenoriaethu. Os yw amgylchiadau safle wedi newid, gall ei flaenoriaeth newid a gall gael ei archwilio am y tro cyntaf neu ei archwilio eto.

1.0 Cyflwyniad

Gall halogiad effeithio ar dir o ganlyniad i weithgareddau dynol, defnydd blaenorol o'r tir neu brosesau naturiol sy'n gadael halogiad na fydd o reidrwydd yn lleihau neu'n diflannu dros amser.

Mae gan Gymru hanes diwydiannol hir ac amrywiol. Mae gweithgareddau diwydiannol, llygredd a gwaredu gwastraff wedi rhoi etifeddiaeth o halogiad i Gymru.

Nid gorffennol diwydiannol Cymru yn unig sydd wedi cyfrannu at halogiad tir, mae rhai prosesau naturiol wedi chwarae eu rhan hefyd. Mae daeareg amrywiol a chymhleth Cymru'n cynnwys cyfoeth o fwynau a metelau sydd, dros amser, wedi mynd i dir mwy bas, ac mae'n beth cyffredin dod o hyd i lefelau uchel o rai ohonynt yn y pridd.

Mewn rhai achosion, gall lefel yr halogiad sy'n bresennol achosi risgiau annerbyniol o niwed i iechyd dynol neu'r amgylchedd a all fod yn ddigonol i'r tir gael ei ystyried yn Dir Halogedig.

Mae Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 yn rhoi dyletswydd ar bob Awdurdod Lleol, gan gynnwys Cyngor Sir y Fflint, i nodi ac archwilio tir all fod wedi'i halogi. Gall nifer mawr o safleoedd gael eu nodi fel rhai a effeithiwyd o bosibl gan halogedig, ac mae'r ddeddfwriaeth yn ei gwneud yn ofynnol i flaenoriaethu'r safleoedd hyn er mwyn eu harchwilio. Bydd safleoedd lle mae'r niwed mwyaf yn digwydd, neu'n debygol o ddigwydd, yn cael eu harchwilio yn gyntaf.

Mae'r Strategaeth Tir Halogedig hon yn disgrifio sut mae'n ofynnol i Gyngor Sir y Fflint nodi safleoedd o fewn ei rheolaeth weinyddol lle gallai fod tir halogedig ac mae'n esbonio'r camau bydd y Cyngor yn eu cymryd i archwilio'r tir a sicrhau ei fod yn cael ei adfer.

2.0 Amcanion

Nod clir y Strategaeth hon yw hybu, cefnogi ac ategu gofynion deddfwriaethol, polisïau a blaenoriaethau'r Llywodraeth, Llywodraeth Cymru a'r Cyngor ei hun i ddiogelu a gwella lechyd y Cyhoedd a'r amgylchedd lle rydym yn byw.

Amcanion allweddol y Strategaeth hon yw;

- Nodi a dileu risgiau annerbyniol i iechyd dynol a'r amgylchedd a lleihau halogiad tir yn Sir y Fflint,
- Sicrhau cydymffurfiaeth â deddfwriaeth, rheoliadau a chanllawiau,
- Sicrhau bod camau gorfodaeth yn cael eu cymryd os oes angen,
- Annog ailddatblygu tir a ddatblygwyd yn flaenorol a hybu egwyddorion datblygu cynaliadwy,
- Sicrhau bod halogiad tir yn cael sylw pan fydd tir yn cael ei ailddatblygu,
- Ystyried atebolrwydd y Cyngor ei hun a rhoi sylw iddo,
- Lleihau atebolrwydd newydd y Cyngor wrth brynu a gwerthu tir,
- Lleihau costau diangen sy'n gysylltiedig ag ymdrin â halogiad tir i drethdalwyr, busnesau ac unigolion.
- Yn ogystal â chefnogi Cynllun Corfforaethol y Cyngor, mae amcanion y Strategaeth hefyd yn cyflawni Blaenoriaethau Gorfodaeth Llywodraeth Cymru, y Nodau Llesiant Cenedlaethol fel y'u nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 ac Asesiad Llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

3.0 Cyd-destun Rheoleiddio

Ar 1 Gorffennaf 2001, cafodd Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990, canllawiau statudol a Rheoliadau (Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) 2001) sy'n gysylltiedig â hi, eu deddfu yng Nghymru i ddisodli Adran 79 Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 gan gynnig ffordd i Awdurdodau Lleol a Chyfoeth Naturiol Cymru nodi risgiau annerbyniol i iechyd neu'r amgylchedd o ganlyniad i halogiad tir a mynd i'r afael â'r rhain.

Cyn i Ran 2A gael ei deddfu, roedd darpariaethau Adran 79 y Ddeddf yn gyfyngedig iawn ac yn golygu na ellid gweithredu heb ganfod bod halogiad tir yn achosi niwsans statudol o ran iechyd dynol.

Ychydig oedd yn hysbys am sut gallai halogiad tir achosi niwsans statudol ac, o ganlyniad i hyn, anaml y byddai camau yn cael eu cymryd.

Roedd cyflwyno Rhan 2A yn golygu y gellid cymryd camau lle gwelwyd bod halogiad tir yn peri risg i iechyd dynol, yr amgylchedd naturiol neu adeiledig, ac mae'n annog adfer tir i'w wneud yn addas i'w ddefnyddio ac yn osgoi malltod diangen.

Ym mis Ebrill 2012, cyhoeddwyd canllawiau statudol newydd (Canllawiau Statudol Tir Halogedig (2012)) gan Lywodraeth Cymru i ddisodli'r canllawiau statudol blaenorol a gyhoeddwyd i ategu cyflwyno Rhan 2A yn 2001.

Gellir cynnal ymchwiliadau'n unol â darpariaethau Rhan 2A os oes lle rhesymol i'r Cyngor amau bod halogiad yn effeithio ar y tir, os na all ganfod bod unrhyw fesurau atal llygredd eraill wedi'u torri ac os nad oes datrysiaid priodol arall neu os nad yw'r tir wedi'i gynnig i'w ddatblygu.

Mae rheoliadau rheoleiddio eraill yn eu lle sy'n ategu Rhan 2A ac yn atal halogiad newydd rhag cael ei achosi.

Mae trefnau rheoleiddio eraill fel Rheoliadau Niwed Amgylcheddol (Atal ac Adfer) 2009 a'r trefnau ar gyfer adnoddau dŵr, gwastraff a thrwyddedu amgylcheddol hefyd yn rhoi ffordd o ymdrin â rhai materion yn ymwneud â halogiad tir.

Cafodd newidiadau eu gwneud i Ran 2A yng Nghymru yn 2006, i'w hymestyn i gynnwys halogiad tir ymbelydrol (Rheoliadau Tir Halogedig Ymbelydrol (Addasu Deddfiadau) (Cymru) (Diwygio) 2007). Cafwyd rhagor o newidiadau yn 2007, i gynnwys halogiad ymbelydrol o weithfeydd niwclear.

Er bod darpariaeth ddeddfwriaethol wedi'i gwneud ar gyfer cymryd camau, ystyrir ei bod yn annhebygol y bydd llawer o safleoedd sy'n bodloni'r meini prawf a nodir ganddi yn cael eu canfod.

4.0 Rôl y Rheoleiddiwr

Mae halogiad tir yn faes amlddisgyblaethol cymhleth sy'n cynnwys dadansoddi rhyngweithiadau cemegol, ffisegol, biolegol a chyfreithiol rhwng pridd, creigiau, dŵr, natur a chymdeithas.

Y Cyngor sy'n cyflawni prif swyddogaeth rheoleiddio Rhan 2A ac sy'n bennaf gyfrifol am sicrhau bod gofynion Rhan 2A yn cael eu bodloni a'u gorfodi pan fo'n briodol.

Mae'n bosibl y canfyddir bod halogiad tir mewn rhai safleoedd yn effeithio ar Ddyfroedd a Reolir fel Afonydd, Llynnoedd, Nentydd, y Môr a Dŵr Daear. Gelwir y safleoedd hyn yn Safleoedd Arbennig a byddant yn cael eu cyfeirio at Gyfoeth Naturiol Cymru, y Rheoleiddiwr sy'n gyfrifol am reoleiddio Safleoedd Arbennig.

Fel Awdurdod Cynllunio Lleol (ACL), mae'n ofynnol i'r Cyngor sicrhau bod halogiad tir yn cael ystyriaeth briodol pan gyflwynir tir i'w ddatblygu. Trafodir datblygiad tir yn fanylach yn Adran 7.1.2 y Strategaeth hon.

4.1 Rôl y Cyngor

Fel y prif reoleiddiwr, mae gan y Cyngor ddyletswydd i nodi ac archwilio tir yn Sir y Fflint y gall fod halogiad yn effeithio arno, a sicrhau bod camau adfer yn cael eu cymryd i ymdrin â risgiau annerbyniol y gall halogiad eu hachosi.

Mae Rhan 2A yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor wneud y canlynol;

- Llunio a chyhoeddi strategaeth archwilio (Strategaeth Tir Halogedig)
- Rhoi'r Strategaeth Tir Halogedig ar waith a'i hadolygu
- Nodi ac archwilio tir y gall fod halogiad yn effeithio arno
- Penderfynu pa gamau adferol sydd eu hangen, os oes rhai
- Adnabod a chanfod y bobl ddylai gael eu dal yn gyfrifol am y gwaith adfer
- Sicrhau bod y gwaith adfer yn cael ei wneud
- Cymryd camau gorfodaeth ar gyfer pob safle Tir Halogedig nad yw'n Safle Arbennig
- Cyfeirio Safleoedd Arbennig at Gyfoeth Naturiol Cymru
- Cadw, cynnal a chyhoeddi Cofrestr Gyhoeddus o gamau rheoleiddio

Mae gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd y Cyngor yn cyflogi Swyddog Tir Halogedig i arwain ar faterion yn ymwneud â halogiad tir ac ymdrin â hwy.

4.2 Rôl Cyfoeth Naturiol Cymru

Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n gyfrifol am ddiogelu Dyfroedd a Reolir fel Dŵr Daear, Afonydd, Llynnoedd a Nentydd.

Efallai y canfyddir bod halogiad tir mewn rhai safleoedd yn effeithio ar rai Ddyfroedd a Reolir. Gelwir y safleoedd hyn yn Safleoedd Arbennig a bydd y Cyngor yn eu cyfeirio at Gyfoeth Naturiol Cymru.

Mae Rhan 2A yn ei gwneud yn ofynnol i Gyfoeth Naturiol Cymru;

- Rhoi cymorth i'r Cyngor os yw llygredd mewn Dyfroedd a Reolir yn achosi pryder
- Rhoi cyngor i'r Cyngor os yw llygredd mewn Dyfroedd a Reolir yn achosi pryder
- Cymryd camau gorfodol ar gyfer Safleoedd Arbennig
- Cyhoeddi adroddiadau rheolaidd ar gyflwr yr amgylchedd

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn cyflogi tîm Tir a Dŵr Daear Halogedig.

5.0 Diffiniadau ac Egwyddorion

Er mwyn i dir gael ei ystyried yn Dir Halogedig statudol, rhaid iddo fodloni'r diffiniad a roddir yn Rhan 2A.

Defnyddir egwyddorion asesu risg wrth ystyried a gafodd y diffiniad ei fodloni ai peidio. Golyga hyn yr asesiwr tebygolrwydd ac amlder y cysylltiad â'r halogiad ynghyd â graddfa a difrifoldeb y canlyniadau.

Er mwyn penderfynu a yw tir yn bodloni'r diffiniad statudol ai peidio, rhaid i'r unigolyn sy'n gyfrifol am halogiad tir ddeall y broses archwilio yn ogystal â'r egwyddorion gwyddonol sy'n gysylltiedig. Rhaid iddo hefyd ddeall y risgiau cymhleth sy'n gysylltiedig ag asesiadau halogiad tir, felly er mwyn cynnal yr asesiad ei hun, rhaid bod gan yr unigolyn hwnnw y cymwysterau a'r cymhwysedd priodol i gwblhau'r gwaith, ynghyd ag arbenigedd digonol a phrofiad perthnasol.

5.1 Cysylltiadau â Llygryddion

Yng nghyd-destun halogiad tir, mae 3 elfen i unrhyw risg ond rhaid i bob un o'r 3 elfen fod yn bresennol er mwyn ystyried bod y risg yn bodoli.

Y 3 elfen yw

1. Halogydd (neu ffynhonnell halogiad) – sylwedd sydd yn y tir, arno neu oddi tano ac sydd â'r potensial i achosi niwed neu achosi llygredd mewn dyfroedd a reolir (er enghraifft, afonydd, nentydd, llynnoedd, dŵr daear)
2. Llwybr – ffordd neu drywydd a allai ddod â halogydd i gysylltiad â derbynydd, neu achosi iddo effeithio arno.
3. Derbynydd – Rhywbeth neu rywun y gallai halogydd effeithio arno.

Os yw pob un o'r 3 elfen yn bresennol, gelwir hyn yn gysylltiad â llygrydd. Mae'n bosibl bydd mwy nag un cysylltiad â llygrydd yn bresennol ar safle, a gall fod cysylltiad rhwng rhai ohonynt. Er enghraifft, gall un halogydd effeithio ar fwy nag un derbynydd ar hyd mwy nag un llwybr.

Ar ôl i'r halogion, y llwybrau, y derbynyddion a'r cysylltiadau â llygryddion posibl gael eu nodi, defnyddir y rhain i ffurfio Model Safle Cysyniadol.

Mae'r Model Safle Cysyniadol yn casglu'r holl gysylltiadau â llygryddion posibl at ei gilydd. Mae'n rhan bwysig iawn o'r broses o asesu halogiad tir ac er y gellir ei fynegi ar ffurf tabl, diagram neu'r ddau, mae'n bwysig ei fod yn cael ei gyflwyno ar ffurf sy'n hawdd ei ddilyn yn ôl ac ymlaen drwy bob cam.

Bydd yn cael ei ddefnyddio i ddeall a nodi cysylltiadau posibl â llygryddion posibl a rhyngweithiadau posibl rhyngddynt, i lunio'r ymchwiliad ymwithiol, rhoi sail i'r asesiad risg manwl ac i gynllunio a gwirio gwaith adfer.

5.0 Diffiniadau ac Egwyddorion

5.1.1 Rheoli Risgiau sy'n deillio o Halogiad Tir

Ystyrir nifer o ffactorau wrth wneud dyfarniad a phenderfynu a yw'r risg sy'n cael ei beri gan bresenoldeb halogiad tir mewn safle yn dderbyniol.

Diben pob cam yn y broses o asesu halogiad tir yw darparu'r wybodaeth sydd ei hangen i roi sail i'r penderfyniad hwn ac esbonio sut y gwnaethpwyd y penderfyniad hwn.

Mae'n bwysig gwybod pa risgiau, os oes rhai, fyddai'n gallu cael eu hachosi gan halogiad tir ac a yw'r risgiau hynny'n dderbyniol ai peidio.

Nid yw bob amser yn rhesymol neu'n ymarferol bosibl i lanhau halogiad yn llwyr ond erbyn i'r broses asesu gael ei chwblhau, dylid bod wedi nodi'r risgiau, eu rhagweld a'u hasesu a dylid bod wedi nodi un neu fwy o atebion i ddileu neu leihau'r risgiau annerbyniol i lefelau derbyniol.

5.2 Diffiniad o Dir Halogedig

Gall halogiad yn yr amgylchedd effeithio ar dir o ganlyniad i weithgareddau dynol ac o ganlyniad i brosesau naturiol. Gall presenoldeb halogiad achosi niwed neu beri risgiau annerbyniol i iechyd, anifeiliaid, adeiladau neu'r amgylchedd. Fodd bynnag, nid yw'r ffaith bod darn o dir wedi'i ddatblygu yn y gorffennol yn golygu ei fod yn halogedig, ac nid yw presenoldeb halogiad yn golygu o reidrwydd bod y tir yn Dir Halogedig neu fod problem yn bodoli.

Mewn rhai achosion, bydd halogiad yn effeithio ar safleoedd i'r fath raddau nes ei fod yn effeithio ar dderbynyddion neu'n achosi gormod o risg i'r dderbynyddion. Gellid ystyried bod y tir hwn yn Dir Halogedig statudol fel y'i diffinnir yn Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990.

Mae Adran 78A(2) Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 yn rhoi'r diffiniad canlynol o Dir Halogedig;

“unrhyw dir y mae'n ymddangos i awdurdod lleol yr ardal lle mae wedi'i leoli ei fod mewn cyflwr, oherwydd sylweddau yn y tir, arno neu oddi tano, sy'n golygu bod –
(a) niwed sylweddol yn cael ei achosi neu mae posibilrwydd sylweddol bod niwed o'r fath yn cael ei achosi; neu (b) bod llygredd mewn dyfroedd a reolir yn cael ei achosi, neu mae posibilrwydd sylweddol bod llygredd o'r fath yn cael ei achosi;....”

5.3 Niwed

Wrth benderfynu a fyddai'r halogiad tir a ganfuwyd yn gallu effeithio ar dderbynyddion, bydd y Cyngor yn ystyried y categorïau a'r mathau o niwed a nodir yn y canllawiau statudol.

5.3.1 Niwed i Dderbynyddion heblaw Pobl

Ceir esboniad o'r term 'niwed' yn Adran 78A(4) ac mae'n golygu niwed i iechyd organeb neu organebau byw neu ymyrraeth fel arall â'r systemau ecolegol maent yn rhan ohonynt ac, yn achos bodau dynol, mae'n cynnwys niwed i'w heiddo.

Eglurir effeithiau halogiad ar dderbynyddion heblaw pobl yn Nhabl 1 a Thabl 2 fel a ganlyn;

Tabl 1

Effeithiau ar systemau ecolegol

Mathau perthnasol o dderbynydd	Niwed sylweddol	Posibilrwydd mawr o niwed sylweddol
<p>Unrhyw system ecolegol, neu organeb fyw sy'n rhan o system o'r fath, mewn lleoliad sydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn safle o ddiddordeb gwyddonol arbennig (yn unol ag adran 28 Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981) • yn warchodfa natur genedlaethol (o dan adran 35 Deddf 1981) • yn Barth Gadwraeth Morol* • yn ardal gwarchodaeth arbennig i adar (o dan adran 3 Deddf 1981) • yn "safle Ewropeaidd" o fewn ystyr rheoliad 8 Rheoliadau Cadwraeth Cynefinoedd a Rhywogaethau 2010 • yn unrhyw gynefin neu safle sy'n cael ei warchod gan bolisi 	<p>Dylid ystyried bod y mathau canlynol o niwed yn niwed sylweddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niwed sy'n achosi niwed anffafriol anghildroadwy, neu ryw newid anffafriol sylweddol arall, i'r ffordd mae'r system ecolegol yn gweithredu o fewn unrhyw ran sylweddol o'r lleoliad hwnnw; neu • niwed sy'n cael effaith sylweddol ar unrhyw rywogaeth o ddiddordeb arbennig yn y lleoliad hwnnw ac sy'n peryglu'r gwaith hirdymor o gynnal poblogaeth y rhywogaeth honno yn y lleoliad hwnnw. 	<p>Byddai amodau'n bodoli i ystyried bod posibilrwydd sylweddol o niwed yn bodoli i dderbynydd ecolegol perthnasol lle mae'r awdurdod lleol o'r farn bod:</p> <p>Niwed sylweddol o'r disgrifiad hwnnw'n fwy tebygol na pheidio o ddigwydd o ganlyniad i'r cysylltiad â'r halogydd dan sylw; neu fod posibilrwydd rhesymol y caiff niwed sylweddol o'r disgrifiad hwnnw ei achosi, a phe bai'r niwed hwnnw'n digwydd, y byddai'n achosi cymaint o niwed.</p>

* Parth Cadwraeth Morol yn sgil cychwyn Rhan 5 Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009

Tabl 2

Effeithiau ar Eiddo

Mathau perthnasol o dderbynnwyd	Niwed sylweddol	Posibilrwydd mawr o niwed sylweddol
<p>Eiddo ar ffurf:</p> <ul style="list-style-type: none"> cnydau, gan gynnwys coed; cynnyrch wedi'i dyfu'n ddomestig, neu ar randiroedd, i'w fwyta; da byw; anifeiliaid eraill sy'n eiddo neu'n anifeiliaid domestig; anifeiliaid gwyllt sy'n destun hawliau saethu neu bysgota. 	<p>Ar gyfer cynydu, gostyngiad sylweddol mewn cynnyrch neu golled sylweddol arall o ran eu gwerth o ganlyniad i farwolaeth, afiechyd neu ddifrod ffisegol arall. Ar gyfer anifeiliaid anwes, marwolaeth, afiechyd neu ddifrod corfforol difrifol. Ar gyfer eiddo arall yn y categori hwn, colled sylweddol o ran eu gwerth o ganlyniad i farwolaeth, afiechyd neu niwed ffisegol difrifol arall. Dylai'r awdurdod lleol ystyried bod colled sylweddol o ran gwerth wedi digwydd pan fydd cyfran sylweddol o'r anifeiliaid neu'r cynydu wedi marw neu fel arall yn anaddas at eu diben bwriedig. Dylid ystyried bod bwyd yn anaddas at ei ddiben pan fydd yn methu â chydymffurfio â darpariaethau Deddf Diogelwch Bwyd 1990. Os yw gostyngiad mewn cynnyrch neu golled o ran gwerth yn cael ei achosi gan gysylltiad â halogydd, dylid ystyried mai gostyngiad neu golled 20% yw'r meincnod o ran beth yw gostyngiad neu golled sylweddol. Yn y Bennod hon, cyfeirir at y disgrifiad hwn o niwed sylweddol fel "effaith ar anifeiliaid neu gnydau".</p>	<p>Byddai amodau'n bodoli i ystyried bod posibilrwydd mawr o niwed sylweddol yn bodoli i'r mathau perthnasol o dderbynnwyd lle mae'r awdurdod lleol yn ystyried bod niwed sylweddol yn fwy tebygol na pheidio o ddiogwydd o ganlyniad i'r cysylltiad â'r halogydd dan sylw, gan ystyried gwybodaeth berthnasol am y math hwnnw o gysylltiad â halogydd, yn enwedig o ran effeithiau ecotocsicolegol yr halogydd.</p>
<p>Eiddo ar ffurf adeiladau. At y diben hwn, mae "adeilad" yn golygu unrhyw adeiledd neu gyfosodiad, ac unrhyw ran o adeilad gan gynnwys unrhyw ran sydd islaw lefel y ddaear, ond nid yw'n cynnwys cyfarpar neu beiriannau sydd wedi'u cynnwys mewn adeilad, na gwasanaethau dan ddaear fel carthffosydd, pibelli dŵr neu geblau trydan.</p>	<p>Methiant adeileddol, difrod sylweddol neu ymyrraeth sylweddol ag unrhyw hawl meddiannaeth. Dylai'r awdurdod lleol ystyried bod difrod sylweddol neu ymyrraeth sylweddol wedi digwydd pan fydd unrhyw ran o'r adeilad yn methu â chael ei ddefnyddio at y diben y'i bwriadwyd ar ei gyfer. Yn achos Heneb Restredig, dylid ystyried bod difrod sylweddol hefyd wedi digwydd pan fydd y difrod yn amharu'n sylweddol ar y diddordeb hanesyddol, pensaernïol, traddodiadol, artistig neu archaeolegol a achosodd i'r heneb gael ei rhestru. Yn y Bennod hon, cyfeirir at y disgrifiad hwn o niwed sylweddol fel "effaith ar adeilad".</p>	<p>Byddai amodau'n bodoli i ystyried bod posibilrwydd mawr o niwed sylweddol yn bodoli i'r mathau perthnasol o dderbynnwyd lle mae'r awdurdod lleol yn ystyried bod niwed sylweddol yn fwy tebygol na pheidio o ddiogwydd o ganlyniad i'r cysylltiad â'r halogydd dan sylw yn ystod oes economaidd yr adeilad (neu yn achos Heneb Restredig y dyfodol rhagweladwy), gan ystyried gwybodaeth berthnasol am y math hwnnw o gysylltiad â halogydd.</p>

5.0 Diffiniadau ac Egwyddorion

5.3.2 Niwed i Iechyd Dynol

Cyn belled ag y mae iechyd dynol dan sylw, nid oes set absoliwt o amgylchiadau na throthwyon ar gyfer ystyried bod y tir yn Dir Halogedig, felly mae dod i benderfyniad doeth yn fater cymhleth iawn.

Ystyrir bob amser bod yr effeithiau canlynol ar iechyd yn achosi niwed sylweddol;

- afiechydon sy'n bygwth bywyd fel mathau o ganser,
- afiechydon sy'n debygol o effeithio'n ddifrifol ar iechyd,
- anaf difrifol wedi'i achosi gan briodweddau cemegol a biocemegol sylwedd ond nid ei briodweddau ffisegol, er enghraifft, os yw'n galed neu'n finiog, namau geni, namau ar brosesau atgenhedlu a marwolaeth.

Ymhlith effeithiau iechyd eraill y gellir ystyried eu bod yn achosi niwed sylweddol mae;

- anaf corfforol,
- aflonyddu gastroberfeddol,
- effeithiau ar y llwybr resbiradol,
- effeithiau ar y system gardiofasgwlaidd,
- anhwylderau croen,
- effeithiau ar y brif system nerfol,
- effeithiau ar yr organau
- amrywiaeth o effeithiau eraill ar iechyd.

Darperir esboniadau o'r hyn dylid ei ystyried wrth benderfynu beth yw 'niwed sylweddol' a beth yw 'posibilrwydd mawr o niwed o'r fath' yn Adran 4 y canllawiau statudol.

6.0 Polisiâu'r Cyngor

Mae gan y Cyngor lawer o bolisiau, strategaethau a chynlluniau sy'n effeithio ar y ffordd mae'r Cyngor yn cyflawni ei fusnes ac sy'n llunio'r ffordd mae'n darparu gwasanaethau i'w gwsmeriaid.

Mae gan nifer o'r polisiâu, strategaethau a chynlluniau hynny berthnasodd a synergeddau, nid yn unig rhyngddynt ei gilydd, ond hefyd â'r Strategaeth Tir Halogedig, gan gynnwys,

- 'Gweledigaeth y Sir' a'r Strategaeth Gymunedol 2009-2019
- Cynllun Gwella Blynyddol Cyngor Sir y Fflint
- Cynllun Datblygu Unedol Sir y Fflint
- Polisi Gorfodaeth Gwarchod y Cyhoedd
- Strategaeth a Chynllun Gweithredu'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd
- Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth Sir y Fflint
- Cynllun Cyfarwyddiaeth yr Amgylchedd
- Strategaeth Adfywio Sir y Fflint 2009-2020

Mae cysylltiadau uniongyrchol hefyd â pholisiau'r Llywodraeth, ac mae'r Strategaeth Tir Halogedig yn gysylltiedig yn benodol â pholisiau canlynol Llywodraeth Cymru;

- Llywodraeth Cymru, Swyddfa Gwell Rheoleiddio Leol, Blaenoriaethau Gorfodaeth Cenedlaethol Cymru
- Llywodraeth Cymru, Strategaeth Amgylcheddol Cymru
- Blaenoriaeth 2: Sicrhau diogelwch ac ansawdd y gadwyn fwyd i leihau'r risg i iechyd pobl ac anifeiliaid
- Blaenoriaeth 4: Gwella'r amgylchedd lleol i ddylanwadu'n gadarnhaol ar ansawdd bywyd a hybu cynaliadwyedd
- Nodau Llesiant Cenedlaethol, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015.

Rhodddwyd ystyriaeth i'r polisiâu a'r cynlluniau perthnasol wrth lunio'r Strategaeth Tir Halogedig.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

Fel yr esbonia'r Strategaeth hon, cynhelir asesiadau tir halogedig mewn ffordd drefnus ac ymchwilir i safleoedd unigol yn ôl eu blaenoriaeth. Mae Adran 9.3 yn esbonio'r broses a ddilyniwr wrth flaenoriaethu safleoedd.

Er mwyn dechrau nodi a threfnu safleoedd y gall fod angen eu hasesu, mae'n bwysig deall nodweddion a hanes naturiol ac artiffisial y Sir er mwyn eu hystyried.

Mae'n bwysig deall ym mhle mae pobl yn byw, ym mhle mae nhw'n gweithio, beth maent wedi'i adeiladu, beth maent wedi'i ddefnyddio, beth ddigwyddodd yn y gorffennol a beth allai fod wedi'i adael ar ôl o ganlyniad.

7.1 Lleoliad Daeryddol

Mae Sir y Fflint yng ngogledd-ddwyrain Cymru ac yn un o'r 6 awdurdod unedol yng Ngogledd Cymru. Mae wedi'i dangos ar y map isod.

Mae Sir Ddinbych a Bryniau Clwyd ar ffin orllewinol Sir y Fflint ac mae Sir Wrecsam i'r de.

Mae Swydd Gaer yn Lloegr ar ffin ddwyreiniol Sir y Fflint ac mae gogledd Sir y Fflint yn ffinio â moryd lanw afon Dyfrdwy a Môr Iwerddon.

Mae siroedd Cilgwri (Wirral) a Glannau Mersi (Merseyside) yn Lloegr yr ochr draw i'r Foryd.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.2 Hanes

Cyn Ad-drefnu Llywodraeth Leol yng Nghymru yn 1996, roedd Sir y Fflint yn rhan o sir Clwyd yng Ngogledd Cymru ac roedd 2 gyngor; Cyngor Bwrdeistref Delyn a Chyngor Dosbarth Alun a Dyfrdwy, yn bennaf gyfrifol am ei gweinyddu.

Cafodd Cyngor Sir Clwyd ei ffurfio yn 1974 ac roedd yn cynnwys y rhan fwyaf o sir wreiddiol Sir y Fflint. Mae maint presennol Sir y Fflint yn wahanol iawn i'r hen sir hanesyddol.

Cyn 1974, roedd Sir y Fflint yn un o'r ychydig o siroedd ym Mhrydain i gadw allglofannau. Allglofannau yw rhannau o Sir sydd ar wahân ac wedi'u hamgylchynu'n llwyr gan Siroedd eraill. Roedd ardal weinyddol Sir y Fflint yn cynnwys bwrdeistref y Fflint, rhanbarthau dinesig Bwcle, yr Wyddgrug a Chei Connah, rhanbarthau gwledig a threfol Treffynnon, rhanbarth wledig Penarlâg, rhanbarth Rhuddlan a rhanbarth gwledig allglofan Maelor.

Yn ystod yr ad-drefnu, cafodd rhanbarth Rhuddlan ei ymgorffori yn Sir Ddinbych a chafodd rhanbarth gwledig Maelor ei ymgorffori yn Wrecsam.

Ers 1996, mae Sir y Fflint wedi bod yn awdurdod unedol a chaiff ei weinyddu gan Gyngor Sir y Fflint.

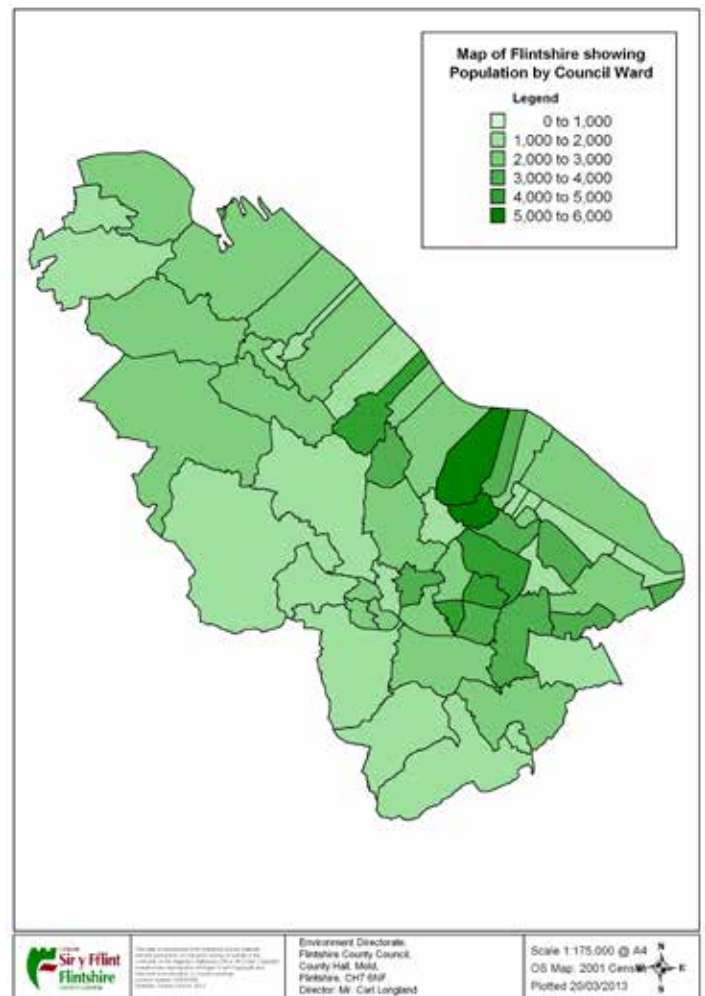
7.3 Maint a Dosbarthiad y Boblogaeth

Mae arwynebedd Sir y Fflint yn 43,464 hecтар. Gan gynnwys Moryd Afon Dyfrdwy, mae ei harwynebedd yn 49,891 hecтар.

Yn ôl ystadegau o 2012, poblogaeth Sir y Fflint yw 150,500. Mae 9 prif anheddiad yn Sir y Fflint ac mae'r ardaloedd preswyl yn bennaf o gwmpas arfordir y Sir. Mae'r rhan fwyaf o'r preswylwyr yn byw yn nhrefi Cei Connah, Shotton, Queensferry, yr Wyddgrug, Bwcle, Treffynnon, Bagillt a Phenarlâg.

Mae'r map isod yn dangos dosbarthiad poblogaeth Sir y Fflint.

Mae rhan fawr o Sir y Fflint yn wledig ac mae llawer o aneddiadau a phentrefi llai wedi'u gwasgaru ar draws y Sir, mae nifer o'r rhain yn cynnwys ardaloedd cadwraeth ac adeiladau rhestredig.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.4 Daeareg

Mae daeareg Sir y Fflint yn gymhleth ac yn amrywiol gan ei bod yn cynnwys dilyniant o greigiau o'r oes Silwraidd (y cyfnod o tua 444 i 420 miliwn o flynyddoedd yn ôl) i'r oes Driasig (y cyfnod rhwng tua 250 a 200 miliwn o flynyddoedd yn ôl). Mae pobl wedi elwa ar lawer o'i nodweddion i gynnal cloddfeydd a chwareli lleol dros y canrifoedd.

Mae rhostir uchel Bryniau Clwyd wedi'i wneud o raeanaen a siâl Silwraidd ac mae ucheldir Mynydd Helygain wedi'i wneud o ddyddodion Calchfaen Carbonifferaidd.

Mae brig y calchfaen tua 4 milltir o led yn y Gogledd ac mae'n culhau i tua 1 ½ milltir wrth agosáu at ffin Sir y Fflint â Sir Ddinbych yn Loggerheads.

Mae'r dyddodion calchfaen yn dal i gael eu chwarelu hyd heddiw ac mae llawer o wythiennau metelifferaidd a chalchit, sydd wedi'u cloddio'n helaeth yn y gorffennol, yn eu croesi.

Roedd y gwythiennau hyn yn cynnal sawl cloddfa sinc a phlwm ac arian, yn enwedig yn ardal Mynydd Helygain.

Mae'r calchfaen wedi'i orchuddio â Grut Melinfaen; tywodfaen graen bras a Siâl Treffynnon; sydd weithiau'n cael ei alw'n 'galchfaen du', sy'n brigo o'r gogledd i'r de, yn union i'r dwyrain o'r Calchfaen ym Mynydd Helygain a Mynydd Nercwys. Yn y rhan fwyaf o ardaloedd, mae'r Grut Melinfaen wedi'i ffurfio o dywodfaen silica ond tua'r gogledd caiff ei ffurfio gan gornfaen, craig graen mân sy'n cynnwys silica a chwarts. Mae'r nodweddion hyn hefyd wedi cael eu chwarelu dros y blynyddoedd.

Yn nwyrain Sir y Fflint, mae gwely glo o'r enw Maes Glo Sir y Fflint, sy'n ymestyn o'r Parlwr Du yn y gogledd i Gaergwrle yn y de.

Mae Maes Glo Sir y Fflint wedi'i wneud o lawer o wahanol haenau ac mae wedi cael ei gloddio'n helaeth yn y gorffennol. Mae rhai haenau'n bresennol yn y gogledd, mae rhai'n bresennol yn y de ac mae rhai yn bresennol drwy'r holl ardal a rhai'n ymestyn o dan Foryd Afon Dyfrdwy.

Lle mae'r tir yn is na thua 600 troedfedd uwchlaw lefel y môr, mae'r creigwely wedi'i orchuddio â dyddodion eraill fel clog-glai rhewlifol, tywodydd a graean.

Mae pobl wedi elwa'n fawr ar y dyddodion hyn gan eu defnyddio i gynnal diwydiannau lleol, yn enwedig y diwydiant cynhyrchu brics a chrochenwaith. Mae dyddodion tywod a graean yn dal i gael eu chwarelu heddiw.

Mae ffurfiadau craig Triasig, gan gynnwys tywodfaen i'w cael tuag at Higher Kinnerton yn y de-ddwyrain.

Mae dyddodion daearegol mwy diweddar fel twffa, math o galchfaen, i'w cael yng Nghaerwys.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.5 Hydroleg

Mae gan Sir y Fflint amrywiaeth o afonydd, nentydd a phyllau gan gynnwys afon Dyfrdwy a'i moryd, afon Chwiler, afon Alun ac afon Terrig.

Mae gwastraff cloddfeydd, gweithfeydd a thwnelau draenio, yn ogystal â nodweddion eraill fel ceudyllau o fewn y calchfaen, yn dylanwadu'n gryf ar lif a llwybr yr afonydd.

7.5.1 Afon Dyfrdwy a Moryd Afon Dyfrdwy

Mae tarddle afon Dyfrdwy ar lechweddau'r Dduallt ym Mharc Cenedlaethol Eryri, Gwynedd. Mae'n llifo drwy Eryri i Lyn Tegid ac ymlaen i Langollen yn Sir Ddinbych. Yna, mae'n llifo i'r dwyrain o Wrecsam ac ar hyd y ffin rhwng Cymru a Lloegr. Mae'n llifo i Loegr ac ymlaen drwy Gaer nes iddi gyrraedd ffin Swydd Gaer â Sir y Fflint ac yn ôl i Gymru yn Saltney.

Yna, mae'n llifo ymlaen drwy Sealand a Queensferry cyn cyrraedd ei moryd gyda Môr Iwerddon yng Nghei Connah.

Mae'r llanw'n dylanwadu ar ran isaf afon Dyfrdwy.

Mae darn o afon Dyfrdwy wedi'i droi'n gamlas ac mae'n llifo ar hyd sianel gwneud sy'n newid ei llwybr naturiol.

Cyn i'r afon gael ei throi'n gamlas, roedd yn llifo heibio i Parkgate ac yn dilyn glan orllewinol Penrhyn Cilgwri. Ar ôl iddi gael ei throi'n gamlas, roedd yn dilyn arfordir Gogledd Cymru a chafodd ardaloedd Sealand, Shotton a Queensferry eu hawlio'n ôl o'r Foryd.

Roedd afon Dyfrdwy yn arbennig o bwysig yn hanesyddol gan ei bod yn cynnig ffordd rad o gludo cynnyrch o'r diwydiannau a'r cynhyrchwyr lleol. Roedd hefyd yn caniatáu mynediad i Fôr Iwerddon ac yn ei gwneud yn hawdd cyrraedd Dociau Lerpwl, Ellesmere Port a Manceinion gan greu cyfleoedd i fasnachu'n fyd-eang.

Heddiw, defnyddir afon Dyfrdwy i gludo adenydd awyrennau A380 ar gwch o ffatri Airbus ym Mrychdyn i Borthladd Mostyn.

Mae Moryd Afon Dyfrdwy o bwysigrwydd amgylcheddol rhyngwladol sylweddol, ac mae ei forfeydd heli helaeth yn arbennig o bwysig i adar dŵr, adar eraill a bywyd gwylt. Mae wedi'i ddynodi'n Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) a safle Ramsar.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.5.2 Afon Alun

Mae afon Alun yn codi ym mhen deheuol Bryniau Clwyd ac yn llifo i'r de drwy Ddyffryn Alun, rhan o Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) Bryniau Clwyd.

Mae'n llifo drwy galchfaen carbonifferaidd o Fynydd Helygain, drwy Geunant Alun rhwng Loggerheads a Rhydymwyn ac ymlaen drwy Loggerheads wrth ffin Sir y Fflint â Sir Ddinbych, yna mae'n llifo drwy'r Wyddgrug i Gefn-y-bedd lle mae'n ymuno ag afon Dyfrdwy ychydig dros ffin Sir y Fflint yn Wrecsam.

Yn ystod yr haf, mae afon Alun yn llifo dan y ddaear drwy ogofâu a cheudyllau tanddaearol sydd wedi'u ffurfio yn y calchfaen o ganlyniad i lif dŵr dros amser. Mae gwely'r afon yn sych mewn manau am lawer o fisoedd bob blwyddyn. Mae llif dŵr dros yr arwyneb calchfaen hefyd wedi ffurfio llawer o lyncdyllau.

Mae draenio o gloddfeydd metel hanesyddol yn effeithio ar lif afon Alun, yn enwedig Twannel Milwr a adeiladwyd i ddraenio dŵr o gloddfeydd ym Mynydd Helygain ganrifoedd yn ôl, ac i atal llifogydd ynddynt.

Mae Twannel Milwr yn dargyfeirio dŵr oddi wrth dalgylch afon Alun ac yn ei gludo'n uniongyrchol i afon Dyfrdwy lle mae'n llifo i Foryd Afon Dyfrdwy ym Magillt.

Cafodd darn o afon Alun yn Rhydymwyn ei droi'n gamlas ychydig cyn dechrau'r Ail Ryfel Byd i ganiatáu gwaith adeiladu Gwaith y Dyffryn (Valley Works), canolfan storio a chynhyrchu arfau. Mae rhagor o wybodaeth am y safle hwn ar gael yn Adran 7.10.7 y ddogfen hon.

7.5.3 Afon Terrig

Mae afon Terrig yn codi yn Llyn Cyfynwy, Sir Ddinbych, nid nepell o'r fan lle mae afon Alun yn codi, ac yn llifo i'r gogledd a'r dwyrain tuag at Sir y Fflint a rhwng pentrefi Treuddyn a Nercwys yn Sir y Fflint. Yn y pen draw, mae'n ymuno ag afon Alun ym Mhontblyddyn.

7.5.4 Afon Chwiler

Mae afon Chwiler yn codi nid nepell o Afonwen ac mae'n llifo i gyfeiriad y gogledd drwy Ysceifiog a Melin y Wern cyn llifo dros ffin Sir y Fflint â Sir Ddinbych ac i Sir Ddinbych tuag at afon Clwyd cyn llifo i Fôr Iwerddon yn y Rhyl.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.6 Hydroddaeareg

Mae hydroddaeareg yn golygu astudio dosbarthiad a symudiad dŵr daear (dŵr sydd i'w gael mewn mandyllau pridd a haenau daearegol), yn y pridd, mewn haenau daearegol gwaelodol, nodweddion ac mewn dyfrhaenanau.

Mae dyfrhaenanau wedi'u gwneud o haenau tanddaeareol o nodweddion daearegol sy'n cynnwys dŵr fel creigiau, graean a thywod. Gellir tynnu dŵr daear ohonynt drwy ddefnyddio ffynnon neu ddyfrbwl.

Mae dŵr daear yn ffynhonnell ddŵr werthfawr, yn rhoi llif i afonydd ac yn agored iawn i niwed gan lygredd.

Mae dŵr daear yn symud yn araf drwy'r ddaear ac nid yw o reidrwydd yn dilyn cyfeiriad neu dopograffeg y ddaear ar yr arwyneb. Mae symudiad dŵr daear yn aml yn dibynnu ar raddiannau gwasgedd sy'n golygu nad yw dŵr daear bob amser yn llifo i lawr a gall lifo tuag i fyny.

Ym mis Ebrill 2010, gwnaeth Asiantaeth yr Amgylchedd newidiadau i'r dynodiadau dyfrhaenanau yn eu Mapiau Perygl Dŵr Daear i sicrhau eu bod yn gyson â'r Gyfarwydeb Fframwaith Dŵr. Bellach, gelwir dyfrhaenanau mawr a bach yn brif ddyfrhaenanau a dyfrhaenanau eilaidd yn y drefn honno.

Mae 4 dyfrhaean eilaidd yn Sir y Fflint, ac maent i'w cael yn y nodweddion daearegol canlynol:

- Ffurfiant Tywodfaen Kinnerton
- Calchfaen Carbonifferaidd
- Tywodfeini yn Ffurfiant Helygain
- Tywodfeini yn Strata Westffalia

Y ddyfrhaen bwysicaf yn Sir y Fflint yw Ffurfiant Tywodfaen Kinnerton a ddefnyddir i gynnal cyflenwadau dŵr yfed cyhoeddus.

Yr ail ddyfrhaen bwysicaf yn Sir y Fflint yw'r Calchfaen Carbonifferaidd. Mae symudiad dŵr daear yn y ddyfrhaen hon yn gyfyngedig i agennau a nodweddion naturiol a grëwyd gan symudiad dŵr drwy'r creigiau. Dylanwadir arno hefyd gan gloddfeydd plwm hanesyddol a thwneli draenio oedd yn gwasanaethu'r cloddfeydd.

Mae'r priddoedd sy'n gorchuddio'r dyfrhaenanau yn wahanol ac maent yn amrywio o briddoedd â photensial trwytholchi uchel, lle gall halogiad symud drwy'r ddaear yn rhwydd, i briddoedd â photensial trwytholchi isel, lle nad yw halogiad yn symud drwy'r ddaear mor rhwydd.

Mae dyfrhaenanau sydd wedi'u gorchuddio â phriddoedd â photensial trwytholchi uchel yn fwy agored i niwed gan lygredd na rhai â photensialau trwytholchi isel.

Mae ardaloedd sy'n arbennig o agored i niwed gan lygredd ac mewn perygl o gael eu halogi wedi'u gwarchod gan barthau a bennir gan Asiantaeth yr Amgylchedd. Mae cyfyngiadau a mesurau atal llygredd ar waith i leihau'r risg a achosir i ddŵr daear, ffynhonnau, nentydd, dyfrdyllau a chyflenwadau dŵr gan weithredoedd diwydiannol a gweithgareddau a allai achosi llygredd. Mae 5 Parth Diogelu Tarddiad Dŵr Daear yn Sir y Fflint.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.7 Adnoddau Dŵr

Mae afon Dyfrdwy yn ffynhonnell bwysig o ddŵr yfed. Mae tri chwmini dŵr yn tynnu dŵr o'r afon mewn 3 phwynt echdynnu dŵr uwchlaw'r gored yng Nghaer. Caiff dŵr yfed ei echdynnu uwchlaw'r gored yn unig gan fod y darn o'r afon islaw'r gored yn llanwol.

Ar ôl i'r dŵr gael ei drin a'i wneud yn addas ar gyfer ei yfed, caiff ei ddsbarthu i ogledd-ddwyrain Cymru, Sir Gaer a Glannau Mersi. Mae'r galw am ddŵr yfed yng Nglannau Mersi yn fwy nag y gall y cyflenwadau lleol ei gynnal, a defnyddir dŵr o afon Dyfrdwy i fodloni'r galw.

Yn ogystal â dŵr yfed, caiff dŵr ei dynnu o'r afon i'w ddefnyddio gan ddiwydiannau hefyd. Mae diwydiannau sy'n echdynnu dŵr o afon Dyfrdwy yn cynnwys melin bapur, Gorsaf Drydan Cei Connah a Chamlas Undeb Sir Amwythig (Shropshire Union Canal) (British Waterways).

Cymerir llawer o ddŵr o afon Dyfrdwy ac yn ystod misoedd yr haf mae llif yr afon yn lleihau. Mae dŵr yn cael ei gronni a'i storio mewn cronfeydd dŵr yn Sir Ddinbych a Gwynedd yn ystod y gaeaf a'i ryddhau i'r afon i gynnal y manau echdynnu dŵr.

Mae echynnu dŵr o'r afon yn cael ei reoleiddio'n fanwl iawn gan Asiantaeth yr Amgylchedd a chonsortium o gwmnïau dŵr yn unol â Chynllun Rheoli Afon Dyfrdwy. Mae'r Cynllun yn cynnwys rheoli echdynnu, llif, monitro ansawdd y dŵr a chyhoeddi hysbysiadau llygredd.

Mae dŵr daear yn ffynhonnell bwysig arall o ddŵr yfed mewn llawer o ardaloedd. Mae i'w ganfod yn ddwfn dan ddaear a gellir ei ddefnyddio ar gyfer cyflenwadau cyhoeddus ar raddfa fawr ac ar gyfer cyflenwadau preifat llai.

Mae 132 o gyflenwadau dŵr preifat yn Sir y Fflint. Mae'r rhan fwyaf o'r rhain yn cael eu defnyddio gan bobl mewn ardaloedd gwledig.

Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i gwmnïau dŵr brofi'r dŵr maent yn ei gyflenwi er mwyn sicrhau ei fod yn ddiogel i'w yfed, ond nid oes rhaid i bobl sy'n defnyddio cyflenwad dŵr preifat ei brofi yn yr un modd, felly mae'n bwysig iawn bod unrhyw ffynonellau halogiad posibl, fel gollyngiadau olew, yn cael eu riportio.

Mae dŵr daear ar gyfer cyflenwadau dŵr yfed cyhoeddus yn cael ei echdynnu o 2 ddyfrdwl wedi'u drilio'n ddwfn i'r ddyfrhaen yn y tywodfaen rhwng Bretton a Kinnerton yn ardal ddeheuol Sir y Fflint.

Mae afon Dyfrdwy hefyd yn bysgodfa bwysig. Mae'r Foryd yn cynnal gwelyau Cocos mawr ac mae Eog a Siwin i'w canfod ar ei hyd.

Mae'r afon yn werthfawr o ran amwynder ac mae'n lle poblogaidd i bysgota bras, hwylio a gwyllo adar.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.8 Cynefinoedd a Warchodir ac Ardaloedd Cadwraeth

Mae llawer o rywogaethau planhigion ac anifeiliaid cyffredin a phrin i'w cael yn Sir y Fflint ac mae mwy a mwy o safleoedd bywyd gwylt a chadwraeth dynodedig i'w gwarchod.

Yn Sir y Fflint, mae 25 Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA), 6 Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA), 1 Ramsar (Confensiwn Ramsar – Gwlyptir o Bwysigrwydd Rhyngwladol), 1 Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE), 1 Ardal Gwarchodaeth Arbennig a llawer o safleoedd posibl eraill y gellid eu dynodi.

Mae rhagor o wybodaeth am safleoedd cadwraeth dynodedig ar gael gan Gyfoeth Naturiol Cymru ac mae rhagor o wybodaeth am rywogaethau a warchodir ar gael gan Ecolegydd y Sir.

Os bydd angen cynnal asesiadau halogiad tir yn unrhyw un o'r safleoedd hyn, bydd Cyngor Sir y Fflint yn ystyried dynodiad a nodweddion pob un ac yn ymgynghori â Chyfoeth Naturiol Cymru.

7.9 Safleoedd o Bwysigrwydd Hanesyddol

Mae gan Sir y Fflint lawer iawn o adnoddau naturiol ac mae pobl wedi elwa ar y rhain ers o leiaf cyfnod y Rhufeiniaid. Mae'r adnoddau hyn wedi cynnal diwydiannau lleol am gannoedd o flynyddoedd.

Mae hyn wedi rhoi tirweddau trawiadol i'r Sir yn amrywio o draethau a thwyni tywod Talacre, glannau a morfeydd heli arfordirol Moryd Afon Dyfrdwy, Tir Comin, coetiroedd, tir fferm bryniog a Bryniau Clwyd. Mae'r rhan fwyaf o'r ardaloedd hyn yn safleoedd cadwraeth dynodedig.

Mae gweithgareddau hanesyddol hefyd wedi rhoi cyfoeth o nodweddion ac adeiladau hanesyddol ac olion archaeolegol i Sir y Fflint fel bryngaerau o'r Oes Haearn, olion Rhufeinig, cloddfeydd, cestyll a safleoedd pererindod hynafol.

Mae 31 ardal gadwraeth; ardaloedd o ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig y dylid cynnal a gwella eu cymeriad, 868 o adeiladau rhestredig, 100 heneb gofrestrredig a llawer o safleoedd eraill lle gall fod olion archaeolegol yn Sir y Fflint.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10 Pa fathau o Halogiad y gellid eu canfod?

Mae'r mathau o halogiad sy'n debygol o gael eu canfod yn dibynnu ar y gweithgareddau a gafodd eu cynnal ar y tir. Mae gwahanol ddiwydiannau'n defnyddio gwahanol sylweddau, ac mae'r math o halogiad sy'n debygol o gael ei ganfod fel rheol yn gysylltiedig â'r sylweddau penodol a gafodd eu defnyddio, eu storio a'u cynhyrchu.

Mae rhai deunyddiau, sylweddau a gwastraff yn cael eu cysylltu â phrosesau penodol ac yn fwy tebygol o gael eu canfod ar un safle na'r llall.

Wrth asesu halogiad tir, mae'n bwysig iawn deall beth i chwilio amdano, ble i chwilio amdano a pham. Mae'n bwysig cynnal asesiad trwyadl a manwl o'r prosesau a ddefnyddiwyd mewn safle gan gynnwys beth gafodd ei ddefnyddio, ei storio a'i gynhyrchu ac ym mhle.

Mae arferion a phrosesau'n gallu newid dros amser ac mae'n bwysig ystyried hyn hefyd gan fod newidiadau fel hyn yn gallu effeithio ar y math o halogiad sy'n debygol o gael ei ganfod.

Mae gan Sir y Fflint hanes diwydiannol hir ac amrywiol, felly gellid canfod llawer o wahanol fathau o halogiad.

Nid gweithgarwch diwydiannol yw'r unig beth sy'n achosi halogiad tir. Mae rhywfaint ohono yn cael ei achosi gan brosesau naturiol, fel hindreuliad creigiau a gwythiennau mwynol yn y ddaear, sy'n digwydd dros gyfnod hir iawn.

Mae'n gyffredin canfod lefelau uwch o blwm a metelau eraill yn y pridd o amgylch y mwyngloddfeydd plwm ac mewn ardaloedd lle mae gwythiennau plwm yn bresennol mewn nodweddion daearegol gwaelodol.

Mae gorffennol diwydiannol Sir y Fflint yn dilyn ei nodweddion daearegol a daearyddol. Roedd ardaloedd diwydiannol wedi'u crynhoi, fel y maent heddiw, o amgylch ardaloedd lle mae mwynau i'w cael a gerllaw afon Dyfrdwy a'i Moryd.

Roedd cysylltiadau ffordd a rheilffordd â gweddill y Sir wedi'u datblygu'n dda, ac roedd yn bosibl cludo cynnyrch lleol ar afon Dyfrdwy a'r môr i'r dociau yn Lerpwl, Ellesmere Port a Manceinion gan wneud masnach fyd-eang yn bosibl.

Trafodir y prif ddiwydiannau sydd wedi bodoli yn Sir y Fflint yn fwy manwl yn Adrannau 7.10.1 i 7.10.9 ac mae'n debygol y bydd yr asesiadau halogiad a fydd yn cael eu cynnal yn canolbwyntio ar yr ardaloedd lle cafodd prosesau diwydiannol eu cynnal.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10.1 Mwyngloddio Plwm

Mae plwm yn fetel trwm, elfen â phriodweddau metelig sydd fel rheol yn wenwynig. Mae ganddo liw gwynlas sy'n pylu i lwyd pŵl pan ddaw i gysylltiad ag aer. Yn dawdd, mae'n edrych yn sgleiniog fel crôm.

Mae plwm hefyd yn hydrin a gellir ei forthwyllo neu ei rolïo'n llen denau. Y nodwedd hon sy'n ei wneud yn arbennig o ddefnyddiol. Caiff ei ddefnyddio'n aml mewn cynhyrchion toi, bwledi a haels, sodrau, defnydd amddiffyn rhag ymbelydredd a batrïau. Yn hanesyddol, cafodd ei ddefnyddio'n aml i leinio eirch a thanciau storio, mewn cynnyrch cosmetig, fel pwysau ar wialenni pysgota ac fel ychwanegyn tanwydd.

Mae hefyd yn wenwynig, ac mae'n niweidio'r system nerfol a'r ymennydd ac yn gallu cronni mewn meinweoedd planhigion ac anifeiliaid ac yn yr amgylchedd. Oherwydd hyn, nid yw'n cael ei ddefnyddio mewn llawer o gynhyrchion erbyn hyn.

Mae mwyn plwm i'w ganfod mewn gwythiennau metelifferaidd mewn calchfaen ac yn aml bydd cysylltiad rhwng dyddodion plwm a dyddodion sinc ac arian.

Roedd y mwyngloddiau plwm wedi'u crynhoi mewn ardaloedd lle mae calchfaen yn bresennol. Roedd y rhan fwyaf o fwyngloddiau plwm Sir y Fflint wedi'u crynhoi yn ardaloedd Mynydd Helygain a Brynffordd.

Mewn rhai ardaloedd o Sir y Fflint, yn enwedig o amgylch Trelawnyd a Phantybuarth, gellir gweld gwythiennau sy'n cynnwys plwm mewn brigau calchfaen ar arwyneb y ddaear.

Mae tystiolaeth archaeolegol yn dangos bod pobl wedi bod yn elwa ar ddyddodion plwm yn Sir y Fflint ers cyfnod y Rhufeiniaid ac mae cofnodion hanesyddol yn dangos bod plwm yn cael ei gloddio yn Sir y Fflint ers dechrau'r 13eg Ganrif, yn ystod teyrnasiad y Brenin Edward I.

Roedd plwm Sir y Fflint o ansawdd arbennig o dda, a ffynnodd y diwydiant mwyngloddio plwm yn Sir y Fflint yn ystod yr 1720au. I ateb y galw, cafodd gweithwyr medrus o fwyngloddfeydd plwm ar draws Ynysoedd Prydain, yn enwedig y Peak District, Swydd Derby a Chernyw, eu hanfon i weithio dan oruchwyliaeth ofalus yn mwyngloddfeydd plwm Sir y Fflint.

Dirywiodd y diwydiant yn y pen draw ar ddiwedd y 19eg Ganrif wrth i blwm a chynnyrch plwm rhad ddod ar gael o Dde Cymru a marchnadoedd rhyngwladol.

Ar yr adeg hwn, ffynnodd diwydiant newydd ac agorodd ffatri Alkali newydd yn y Fflint gan gynnig gwaith i gannoedd o weithwyr lleol.

Wrth i'r mwyngloddfeydd plwm ymestyn yn ddyfnach a dyfnach o dan y ddaear, daeth llifogydd yn broblem fawr iddynt. Cafodd y diwydiant ei adfywio ar ôl adeiladu twnnel draenio ar lefel y môr i ddraenio dŵr o'r mwyngloddfeydd o dan Fynydd Helygain.

Cafodd y twnnel ei ymestyn dros amser ac mae'n rhedeg o Fagillt, ger Moryd Afon Dyfrdwy i Cadole, gerllaw ffin Sir y Fflint â Sir Ddinbych. Ei enw yw Twnnel Milwr.

Cafodd y twnnel lefel môr gwreiddiol ei ymestyn gan gwmni'r 'Halkyn District United Mines Limited'; cyfuniad o 9 cwmni cloddio a 2 gwmni draenio, i ddraenio dŵr o nifer o gloddfeydd plwm i'w galluogi i barhau i weithredu ac i'w dyfnhau er mwyn cloddio rhagor o fwynau mewn gwythiennau dwfn.

Mae'r twnnel yn cyfarfod nifer o geudyllau, gan gynnwys ceudwll mawr o'r enw Gwythien Powell, a ffurfiwyd yn naturiol yn y calchfaen gan ddŵr o dan Fynydd Helygain. Mae'r ceudyllau'n boblogaidd ymhlith ogofwyr ac maent yn dal i gynnwys rhywfaint o'r cyfarpar a ddefnyddiwyd yn y mwyngloddfeydd.

Heddiw, mae Twnnel Milwr yn cael ei gynnal gan 2 gwmni dŵr, United Utilities a Dŵr Cymru.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10.1 Mwyngloddio Plwm

Mae llawer o dystiolaeth o ddiwydiant plwm Sir y Fflint i'w weld heddiw ac er mai ychydig iawn o adeileddau sy'n dal i fodoli ar yr arwyneb, mae hen siafftau mwyngloddfeydd, tomenni sbwriel a gweddillion yn dylanwadu'n gryf ar y dirwedd mewn rhai ardaloedd, yn enwedig ger Mynydd Helygain.

Y gweddillion yw'r deunyddiau sydd dros ben ar ôl i ran gwerthfawr y mwyn gael ei wahanu o'r deunyddiau llai gwerthfawr. Tomenni sbwriel yw pentyrrau o orlwyth a gwastraff arall. Nid yw'r rhain yr un fath â gweddillion.

Brig yw'r term a ddefnyddir i ddisgrifio'r graig a'r pridd sy'n gorchuddio'r mwyn a gaiff ei gloddio.

Yn ogystal â thystiolaeth ffisegol o gyfnod cynharach, mae mwyngloddio plwm wedi gadael etifeddiaeth o halogiad tir.

Gall tir gael ei effeithio gan halogiad yn yr amgylchedd o ganlyniad i weithgareddau dynol ac o ganlyniad i brosesau naturiol. Gall presenoldeb halogiad achosi niwed neu beri risgiau i iechyd, anifeiliaid, adeiladau neu'r amgylchedd. Fodd bynnag, nid yw'r ffaith bod halogiad yn bresennol yn golygu bod y tir yn halogedig neu fod problem yno.

Os nad oes ffordd i'r halogiad gyrraedd derbynyddion (rhywbeth neu rywun a fyddai'n sensitif i'r halogiad neu y gallai halogiad effeithio'n andwyol ar ei iechyd) yna ni fydd yr halogiad yn gallu effeithio ar y derbynyddion.

Mae'n debygol iawn y gwelir bod halogiad yn effeithio ar rai safleoedd i'r fath raddau nes ei fod yn effeithio ar dderbynyddion neu'n achosi gormod o risg i'r derbynyddion. Gellid ystyried bod y tir hwn yn Dir Halogedig statudol fel y'i diffinnir yn Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990.

Mae'r Canllawiau Statudol diwygiedig, a gyhoeddwyd yn 2012, yn caniatáu i gyrff rheoleiddio ystyried lefelau 'normal' o halogiad wrth asesu safle.

Mae'n gyffredin canfod lefelau uwch o blwm a metelau eraill yn y pridd o amgylch mwyngloddiau plwm ac mewn ardaloedd lle mae gwythiennau plwm yn bresennol mewn nodweddion daearegol gwaelodol.

Nid yw hyn yn golygu bod y tir yn Dir Halogedig nac yn golygu bod y lefelau'n dderbyniol, y gellir eu diystyru neu nad oes perygl posibl i dderbynyddion. Bydd angen asesiadau neu ymchwiliadau manwl yn y manau hyn.

Yn rhai o'r ardaloedd hyn, mae crynodiadau plwm a metel eraill yn uchel iawn ac yn gallu cael effeithiau andwyol ar iechyd.

Er mwyn asesu i ba raddau y gallai fod tir wedi'i halogi mewn cysylltiad â gweithgareddau mwyngloddio plwm, mae'r Cyngor yn y broses o gynnal astudiaeth fanwl ac asesiad risg cychwynnol. Defnyddir y rhain i ddatblygu a gweithredu strategaeth ategol i asesu, blaenoriaethu ac archwilio safleoedd yn yr hen ardaloedd mwyngloddio plwm ac o gwmpas yr ardaloedd hyn. Bydd hyn yn ategu'r Strategaeth Tir Halogedig.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10.2 Cloddio Glo

Mae llawer o lo'n bodoli ar draws y byd; cafodd ei ffurfio yn ystod y cyfnod Carbonifferaidd (tua 360 miliwn o flynyddoedd yn ôl), yr un cyfnod ag esblygiad ymlusgiaid.

Mae'n graig waddodol a ffurfiwyd dros amser o lystyfiant cynhanesyddol a gafodd ei gladdu, ei wresogi a'i gywasgu. Mae'n hysbys bod yr Hen Roegiaid a'r Rhufeiniaid wedi defnyddio glo ac mae tystiolaeth archaeolegol yn dangos bod glo wedi cael ei ddefnyddio fel tanwydd gan y Rhufeiniaid ym Mhrydain.

Ni chafodd glo ei ddefnyddio'n helaeth fel tanwydd tan y chwyldro diwydiannol pan gafodd yr injan stêm ei dyfeisio, gan ei gwneud yn haws cloddio glo.

Tan hynny, roedd glo yn cael ei gloddio â llaw o dyllau bas siâp potel o'r enw Pyllau Cloch a'i godi i'r wyneb gan ddefnyddio bwced a chadwyn ar fecanwaith weindio wedi'i weithredu â llaw. Mae Pyllau Cloch yn dal i fodoli mewn rhai ardaloedd yn Sir y Fflint, gan gynnwys Ewloe.

Golygodd yr injan stêm fod modd dod â llawer iawn o lo i'r wyneb o fannau dwfn o dan y ddaear. Roedd hyn yn ei dro'n golygu y gellid ymestyn cloddfeydd mawr i gyrraedd y gwythiennau glo dwfn.

Roedd glo a gloddiwyd yn ddwfn o dan y ddaear yn cael ei gludo drwy'r gloddfa ar slediau neu mewn tryciau bach a dynnwyd neu a wthiwyd ar hyd ffyrdd a rheiliau yn y gloddfa gan lowyr neu fulod i gael eu codi i'r wyneb i fyny siafft gan fecanwaith weindio wedi'i bweru gan injan.

Dengys cofnodion hanesyddol bod glo yn cael ei gloddio yn Sir y Fflint mor gynnar â'r 13eg ganrif, tua'r un adeg ag yr adeiladwyd Castell y Fflint ar gyfer y Brenin Edward I yn 1277 a bod hynny wedi parhau nes i'r pwll glo brig yn y Parlwr Du gau yn 1996.

Dros amser, sefydlwyd pyllau glo yn y Fflint, Bagillt, Greenfield, Bwcle, yr Wyddgrug, Pontblyddyn, Y Parlwr Du yn Ffynngroyw, Penarlâg, Oakenholt, Coed-llai a Choed Talon.

Roedd y diwydiant glo yn Sir y Fflint hefyd yn bwysig i'r diwydiant mwyngloddio plwm. Roedd glo a gloddiwyd o byllau ger Bagillt yn cael ei ddefnyddio fel tanwydd yn nifer o'r ffwrneisi mwyndoddi plwm gerllaw.

Mae simnai gwaith plwm Llanerch y Môr i'w gweld o hyd. Cafodd yr adeiladau eu hadfer beth amser yn ôl ac maent bellach yn gartref i siop deunyddiau gwnio a chanolfan grefftau.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10.3 Cynhyrchu Clai, Crochenwaith a Brics

Mae rhai ardaloedd yn Sir y Fflint, yn enwedig o gwmpas Ewloe, Bwcle a Padeswood, yn cynnwys llawer o glai o safon uchel sydd wedi'i chwarela a'i ddefnyddio'n helaeth i gyflenwi nifer o weithfeydd brics a crochendai. Roedd clai tân Bwcle o ansawdd eithriadol o uchel ac mae'r dref yn enwog am ei chynnyrch brics a crochenwaith.

Cynhyrchwyd y cynnyrch clai cyntaf yn fasnachol ym Mwcle yn ystod yr 17eg ganrif. Tyfodd y diwydiant yn raddol dros y blynyddoedd a ffynnodd yn ystod y chwyldro diwydiannol pan ddaeth yn bosibl echdynnu symiau mawr o glai o'r ddaear a gweithredu odynnau mwy gan ddefnyddio injanau.

Wrth i'r diwydiant dyfu, daeth rheilffyrdd mawr i ddisodli tramffyrdd gan greu cysylltiadau â gweddill Cymru, Caer a'r dociau ar hyd afon Dyfrdwy. Ar ôl i ran o afon Dyfrdwy gael ei throi'n gamlas yn 1737 roedd yn bosibl cludo cynnyrch ar yr afon a'r môr i'r dociau yn Lerpwl, Ellesmere Port a Manceinion gan olygu bod modd masnachu yn fyd-eang.

Defnyddiwyd y clai i wneud brics tân, teils, offer cegin, pibelli a ffitiadau draenio, brics sy'n gwrthsefyll asid a brics silica a ddefnyddiwyd i leinio odynnau, ffwrneisi tymheredd uchel a ffwrneisi mwyndoddi metel.

Roedd chwarelu'r clai o'r ddaear yn gadael pantiau mawr yn y ddaear. Mae rhai ohonynt wedi llenwi â dŵr ac yn cael eu defnyddio fel pyllau pysgota ac yn safleoedd bywyd gwylt gwarchoddedig. Defnyddiwyd y gweddill fel safleoedd tirlenwi ar gyfer gwaredu gwastraff.

Caeodd y crochendy olaf ym Mwcle yn 1946 a'r gwaith brics olaf yn 2003.

Mae llawer o nodweddion y gweithiau brics hanesyddol a'r crochendai hanesyddol i'w gweld o hyd ar hyd Llwybr Treftadaeth Bwcle.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10.4 Dur

Mae dur yn aloi wedi'i wneud o haearn, carbon a deunyddiau eraill fel titaniwm, cromiwm, manganis a fanadiwm.

Yn ei gyfnod, y diwydiant dur oedd un o'r prosesau diwydiannol mwyaf yn Sir y Fflint. Adeiladwyd Gwaith Dur Pont Penarlâg (Hawarden Bridge Steel Works) gan J. Summers a'i Gwmni Cyfyngedig yn 1896 a dechreuodd gynhyrchu dur yn 1902. Tyfodd y cwmni i'r fath raddau nes ei fod yn cynhyrchu'r nifer mwyaf o lenni dur yn y wlad erbyn yr 1930au.

Roedd y gwaith yn cynhyrchu llenni dur o radd uchel, llenni dur ar gyfer cyrff cerbydau a llenni toi rhychiog. Daeth y cwmni yn rhan o Dur Prydain/British Steel yn y pen draw.

Daeth cynhyrchu dur i ben yn Shotton yn 1980, pan gollodd 6,500 o weithwyr eu swyddi ar un diwrnod.

Mae adeilad swyddfa Gwaith Dur Pont Penarlâg i'w weld hyd heddiw ac mae'n adeilad rhestredig.

Daeth Dur Prydain/British Steel o dan reolaeth Corus yn 1999 gan barhau i gynhyrchu cynnyrch dur.

Mae gwaith dur Shotton bellach yn eiddo i gwmni dur Tata ac mae'n cynhyrchu cynnyrch galfanedig, cynnyrch cladid a thoeau haenedig ac eitemau arbenigol eraill.

Ar yr un pryd, roedd gweithfeydd llai yn cynhyrchu cynnyrch fel ceblau a chadwyni dur, fferomanganis, spiegeleisen (aloi fferomanganis o liw enfys trawiadol), fframiau ffenestri a chynnyrch wedi'u platio â thun.

7.10.5 Tecstilau

Yn 1777, sefydlwyd diwydiant nyddu cotwm yn Nhreffynnon. Y Felin Felen oedd y cyntaf i agor ac adeiladwyd 2 felin arall, y Felin Uchaf a'r Felin Isaf, yn fuan wedyn yn ystod yr 1780au. Agorwyd y Felin Cilgaint (Crescent Mill) yn fuan wedyn yn 1790.

Ffynnodd y melinau yn Nhreffynnon am gyfnod ond nid oeddynt yn gallu cystadlu â'r melinau mwy ym Manceinion a Swydd Gaerhirfryn ac o ganlyniad, aethant i'r wal tua'r flwyddyn 1841.

Yn 1848, daeth perchennog newydd i Felin Cilgant i wehyddu gwlanen gan ddefnyddio gwŷdd pŵer cyntaf Cymru.

Cwmni'r 'Welsh Flannel Manufacturing Company' oedd yn gyfrifol am Felin Cilgant a'r Felin Uchaf ac roedd yn parhau i gynhyrchu gwlanen tan yr 1980au.

Ar ddechrau'r 1900au, roedd sidan artiffisial yn cael ei gynhyrchu gan Gwmni Cynhyrchu'r 'British Glanzstoff Manufacturing Company' yn ei ffatri yn y Fflint. Prynwyd y ffatri gan gwmni Courtaulds yn 1917 a'i hailenwi yn Weithfa Aber neu 'Aber Works'.

Roedd Courtaulds yn cynhyrchu reion fiscos o gellwlos (ffibr sy'n bodoli yng nghellfuriau planhigion gwyrdd ac algâu), yng Ngweithfa Aber ac ehangwyd y gwaith i'r Fflint ar ôl i'r cwmni brynu hen ffatri Muspratt Alkali ger Castell y Fflint. Dechreuodd ffatri 'Courtaulds Castle Works' gynhyrchu reion fiscos yn 1922.

Prynodd Courtaulds Felin Decstilau Treffynnon yn y Fflint hefyd, gan ei hailenwi yn Felin Glannau Dyfrdwy (Deeside Mill) lle cynhyrchwyd edau.

Cafodd y diwydiant reion fiscos yn Sir y Fflint ei ehangu eto gan gwmni Courtaulds pan adeiladwyd 2 ffatri arall, Rhif 1 a Rhif 2, ym Maes-glas.

Daeth y gwaith o gynhyrchu reion fiscos i ben yn Sir y Fflint pan gaeodd ffatrioedd Courtaulds ym Maes-glas yn 1978. Cafodd y gwastraff o'r ffatrioedd hyn ei waredu yn y safleoedd tirlenwi cyfagos. Ers hynny, defnyddiwyd y safleoedd tirlenwi i waredu mathau eraill o wastraff hefyd.

Cynhaliwyd archwiliadau safle helaeth i asesu cyflwr y safleoedd tirlenwi a ddefnyddiwyd gan Courtaulds i waredu gwastraff, yn unol â darpariaethau Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990. Ni chanfuwyd bod dim un o'r safleoedd hyn yn Dir Halogedig statudol.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10.6 Chwareli

Mae cyfoeth o adnoddau mwynol yn Sir y Fflint ac mae pobl wedi elwa arnynt am ganrifoedd.

Mae tywod, graean, clai, cornfaen a chalchfaen wedi cael eu chwarela'n helaeth i'w defnyddio mewn cynnyrch fel crochenwaith, brics, cerrig ffyrdd, deunyddiau adeiladu a sment.

Mae nifer o chwareli yn gweithredu yn Sir y Fflint heddiw gan gloddio am dywod, graean a chalchfaen ar gyfer eu defnyddio fel cerrig ffyrdd, mewn tarmac, deunyddiau adeiladu, ac mewn cynhyrchion calch a sment.

7.10.7 Arfau rhyfel

Yn ystod y Rhyfel Byd Cyntaf, sefydlwyd ffatri arfau yn Queensferry. Roedd y ffatri'n gweithredu rhwng 1915 ac 1918 ac yn cynhyrchu cotwm tanio (math o ffrwydryn) a TNT i'w defnyddio mewn arfau rhyfel gan y lluoedd arfog.

Parhaodd y ffatri i weithredu ar raddfa lai ar ôl y rhyfel. Pan ddechreuodd yr Ail Ryfel Byd, adeiladwyd ail ffatri yn Sandycroft.

Yn 1939, rhoddodd Gweinyddiaeth Gyflenwi'r llywodraeth (Ministry of Supply) gyfarwyddyd i adeiladu ffatri a storfa arfau. Enw'r safle oedd Gweithfa'r Dyffryn (Valley Works) ac adeiladwyd y ffatri a storfa yn rhai o'r twneli a gafodd eu creu wrth fwyngloddio plwm yn Rhydymwyn. Cafodd rhai twneli newydd eu cloddio hefyd gan Gwmni Cloddio Unedig Rhanbarth Helygain (Halkyn District and United Mining Company) a ddewiswyd i wneud y gwaith gan fod ganddo lawer o brofiad o adeiladu mwyngloddffeydd plwm lleol a'r cyfarpar angenrheidiol i wneud y gwaith.

Defnyddiwyd y ffatri i gynhyrchu nwy mwstard a chafodd y twneli helaeth eu haddasu i'w gwneud yn ddiogel i storio bwledi ac arfau yn llawn nwy mwstard. Daeth y gwaith o gynhyrchu nwy mwstard i ben yn 1945.

Cafodd rhan o'r twneli eu haddasu'n arbennig hefyd i gadw aur o Fanc Lloegr yn ddiogel yn ystod cyfnodau o ryfel, ond roedd hyn yn gyfrinach genedlaethol a milwrol ar y pryd.

Erbyn hyn nid oes dim arfau na nwy mwstard yn y twneli ac mae'r safle yn cael ei reoli gan DEFRA a'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Ystadau Amddiffyn.

Yn ystod y blynyddoedd rhwng 1942 ac 1945, defnyddiwyd y safle hefyd i ymchwilio i'r posibilrwydd o gynhyrchu arfau atomig yn fasnachol i'w defnyddio yn ystod yr Ail Ryfel Byd ac i ddatblygu arfau atomig ac egni atomig. Enw cod y gwaith oedd 'Tube Alloys'. Parhaodd ymchwil i dechnoleg atomig tan yr 1990au. Mae rhai o nodiadau a chyfrifiadau'r gwyddonwyr atomig i'w gweld o hyd ar waliau rhai o'r adeiladau sy'n dal i sefyll ar y safle.

Bellach mae'r safle yn cael ei warchod ac mae'n cynnwys lloches bywyd gwyllt. Mae yno ganolfan ymwelwyr ac addysg ac mae'n bosibl trefnu ymweliad â'r adeiladau a'r twneli.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.10.8 Awyrennau

Mae hanes hir o adeiladu awyrennau yn Sir y Fflint sy'n ymestyn o gyfnod yr Ail Ryfel Byd hyd heddiw.

Adeiladwyd ffatri awyrennau ym Mrychdyn i gynhyrchu'r Wellington Bomber rhwng 1937 ac 1945. Ar ôl hyn, gohiriwyd prosesau cynhyrchu awyrennau a defnyddiwyd y ffatri i adeiladu tai alwminiwm parod, pre-fab, gan roi cymorth i adfer y wlad ar ôl y rhyfel.

Aildechreuwyd adeiladu awyrennau yn 1948 ac mae'r gwaith yn parhau hyd heddiw.

Airbus yw perchennog y ffatri erbyn hyn ac mae'n cynhyrchu adenydd ar gyfer holl awyrennau sifil Airbus, gan gynnwys yr A380. Gan fod adenydd yr A380 mor fawr, nid yw'n bosibl eu cludo yn yr awyr fel adenydd awyrennau eraill. Yn hytrach, mae adenydd yr A380 yn cael eu cludo o'r ffatri ar hyd afon Dyfrdwy, ar gwch wedi'i adeiladu'n arbennig, i'r dociau ym Mostyn lle maent yn cael eu llwytho ar fferïau i'w cludo i ffatrioedd eraill ar y môr.

7.10.9 Diwydiannau eraill

Mae llawer o ddiwydiannau eraill wedi chwarae eu rhan yn hanes Sir y Fflint, gan gynnwys cynhyrchu sebon, cynhyrchu cemegion, prosesu cig, gweithfeydd nwy, gweithfeydd olew, cynhyrchu pres, cynhyrchu papur ac ailgylchu ac adeiladu llongau.

Mae mapiau hanesyddol yn gofnod defnyddiol a diddorol o'r hyn ddigwyddodd a sut roedd y dirwedd yn edrych yn y gorffennol.

7.11 Defnydd Presennol o'r Tir

Mae'r rhan fwyaf o Sir y Fflint yn wledig; mae tua 80% o'r Sir yn yr ardal wledig a defnyddir y rhan fwyaf o'r tir ar gyfer amaethyddiaeth.

Mae nifer o chwareli tywod, graean a chalchfaen yn gweithredu yn ardaloedd gwledig Sir y Fflint, gan gynnwys Mynydd Helygain, Cadole a Hendre.

Mae gweithgarwch diwydiannol yn Sir y Fflint yn parhau i ddigwydd ar hyd ardaloedd arfordirol y Sir, fel yn y gorffennol. Mae prosesau diwydiannol ar raddfa fawr wedi'u crynhoi o amgylch afon Dyfrdwy a'i Moryd, gan gynnwys Airbus, Tata Steel, United Paper Mills yn Shotton, Toyota a Gorsaf Bŵer Cei Connah.

Mae nifer o barciau diwydiannol yn Sir y Fflint, gan gynnwys y Fflint, yr Wyddgrug, Bwcle a Glannau Dyfrdwy.

Parc Diwydiannol Glannau Dyfrdwy yw'r parc diwydiannol mwyaf yn y Sir ac mae o bwysigrwydd cenedlaethol. Yn ddiweddar, cymeradwywyd cynigion i ehangu Parc Diwydiannol Glannau Dyfrdwy i gynnwys rhannau o hen safle milwrol RAF Sealand.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

7.12 Hanes Datblygu a Rheolaeth

Wrth ddatblygu safle, cyfrifoldeb y datblygwr yw dangos bod ffordd resymol o ymdrin â'r halogiad sy'n bresennol ac y bydd y safle, ar ôl ei ddatblygu, yn addas at y defnydd a gynigwyd ac na ellir pennu'n ffurfiol ei fod yn Dir Halogedig statudol yn unol â darpariaethau Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990.

Os oes posibilrwydd bod halogiad yn effeithio ar safle a gyflwynwyd i'w ddatblygu, fel rheol o ganlyniad i rywbeth a ddigwyddodd ar y safle neu'n agos ato yn y gorffennol, efallai bydd angen asesiadau halogiad tir i ganfod natur a maint yr halogiad, ac i ba raddau y mae risg yn gysylltiedig ag ef.

Mae hyn yn arbennig o bwysig lle byddai'r datblygiad arfaethedig yn cyflwyno rhywbeth neu rywun a fyddai'n sensitif i bresenoldeb halogiad, neu y gallai halogiad effeithio'n andwyol ar ei iechyd.

Gall gwaith datblygu gyflwyno newidiadau i safle a allai olygu bod y tir yn cael ei ystyried yn Dir Halogedig, lle na fyddai'n cael ei ystyried yn Dir Halogedig pe na bai'r datblygiad wedi digwydd.

Derbynir llawer o geisiadau ar gyfer safleoedd y gall fod halogiad tir yn effeithio arnynt ac, yn ogystal â chyflwyno risgiau i iechyd, adeileddau a'r amgylchedd, gall hyn hefyd gael effaith andwyol ar y defnydd o'r tir neu gyfyngu ar y defnydd ohono. Mae datblygu'r tir yn cynnig cyfle i ymchwilio i'r risgiau hynny a mynd i'r afael â nhw, ac i adfer y tir at ddefnydd buddiol.

Mae swyddogaeth gynllunio a rheoli datblygu'r Cyngor eisoes yn chwarae rhan allweddol mewn sawl agwedd ar atal a rheoli llygredd. Mae halogiad tir yn ystyriaeth gynllunio berthnasol felly mae'n rhaid i'r Cyngor ystyried halogiad tir wrth asesu cais am ganiatâd cynllunio ac wrth benderfynu a yw am roi caniatâd cynllunio ai peidio. Bydd yr Adran Gynllunio'n ymgynghori â'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd ynglŷn â cheisiadau am ganiatâd cynllunio a gosod amodau cynllunio. Ers cyhoeddi'r adolygiad diwethaf o'r Strategaeth Tir Halogedig yn 2013, mae'r Cyngor wedi derbyn tua 6500 o geisiadau am ganiatâd cynllunio neu amodau cynllunio. Mae tua 1300 o'r ceisiadau hynny wedi arwain at asesiadau halogiad tir ac mae tua 1300 o'r ceisiadau cynllunio a gafodd eu caniatáu wedi cynnwys amodau sy'n ei gwneud yn ofynnol i gynnal asesiadau halogiad tir neu waith adfer.

Mewn cymhariaeth, dros y 5 mlynedd diwethaf, mae tua 200 o safleoedd, gan gynnwys 3 safle tirlenwi hanesyddol, wedi bod yn destun archwiliadau ffurfiol neu waith adfer o ganlyniad uniongyrchol i'r Strategaeth hon a Rhan 2A.

Pan fydd y datblygiad wedi'i gwblhau neu'i feddiannu, dylid bod wedi dileu risgiau annerbyniol sy'n gysylltiedig â halogiad tir neu eu lleihau i lefel dderbyniol ac ni ddylai bod modd pennu'r tir yn Dir Halogedig yn unol â Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990.

Mae cynnwys y Swyddog Tir Halogedig yn y broses cyn gynted â phosibl, a pharhau â thrafodaethau wrth i'r cais gael ei brosesu yn rhoi cyfle gwych i roi cymaint â phosibl o wybodaeth o ansawdd da i'r Cyngor er mwyn cefnogi'r cais. Mae hefyd yn rhoi cyfle i'r Cyngor roi cymaint â phosibl o wybodaeth a chyngor i chi, ac yn gallu lleihau oedi a phroblemau eraill yn ddiweddarach. Gall leihau nifer yr amodau a osodir ar y cais cynllunio a gall leihau faint o amser bydd swyddogion yn ei gymryd i ymdrin â'r cais ac i roi ymateb i chi.

Lluniwyd dogfen arweiniol i esbonio wrth y rheini sy'n gwneud cais am ganiatâd cynllunio neu'r rheini sydd â chaniatâd cynllunio ag amodau sy'n ei gwneud yn ofynnol i gynnal asesiadau halogiad tir, a'u cynrychiolwyr, pa wybodaeth sydd ei hangen ar y Cyngor wrth ystyried ceisiadau am ganiatâd cynllunio a chyflawni amodau cynllunio.

7.0 Nodweddion Sir y Fflint

Mae hefyd yn rhoi crynodeb o'r wybodaeth sy'n debygol o fod yn ofynnol, rhestrau gwirio ac atebion i rai cwestiynau cyffredin.

Gellir lawrlwytho'r ddogfen am ddim o dudalennau Tir Halogedig gwefan y Cyngor.

Gall arferion a phrosesau newid dros amser ac mae'n bwysig ystyried hyn hefyd gan fod newidiadau o'r fath yn gallu effeithio ar y math o halogiad sy'n debygol o gael ei ganfod.

8.0 Pwy sy'n ymdrin â halogiad tir yn y Cyngor?

Cyfarwyddiaeth Amgylchedd y Cyngor sy'n gyfrifol am sicrhau bod dyletswydd y Cyngor i nodi halogiad tir, archwilio'r tir a'i adfer yn cael ei chyflawni'n llawn.

8.1 Gwarchod y Cyhoedd

Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd, sy'n rhan o Gyfarwyddiaeth yr Amgylchedd, sy'n uniongyrchol gyfrifol. Mae ei swyddogaeth yn cynnwys dyletswyddau a osodwyd ar y Cyngor gan Ran 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 a deddfwriaeth arall sy'n gysylltiedig â halogiad tir fel Rheoliadau Difrod Amgylcheddol ac Atebolwydd 2009 a Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol 2010.

Mae halogiad tir yn faes amlddisgyblaethol cymhleth sy'n cynnwys dadansoddi rhyngweithiadau cemegol, ffisegol, biolegol a chyfreithiol rhwng pridd, creigiau, dŵr, natur a chymdeithas.

Adlewyrchir hyn mewn canllawiau statudol ac anstatudol sy'n mynnu bod asesiadau halogiad tir yn cael eu cynnal gan arbenigwyr cymwys ac achrededig. Golyga hyn fod asesiadau halogiad tir yn waith arbenigol ac felly mae'r gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd yn cyflogi Swyddog Halogiad Tir i arwain ar faterion yn ymwneud â halogiad tir a'u cyfarwyddo.

Mae gan Gyfarwyddiaeth yr Amgylchedd a'r Cyngor yn gyffredinol nifer mawr o bolisiau, strategaethau a chynlluniau sydd â pherthnasoedd a synergeddau, nid yn unig rhyngddynt â'i gilydd ond hefyd â'r Strategaeth Tir Halogedig.

Mae'r Swyddog Tir Halogedig yn gweithio ar y Strategaeth Tir Halogedig yn llawn amser, mae'n gyfrifol am y prosiectau sy'n cael eu cynnal ac mae'n darparu cyngor arbenigol i wasanaethau eraill o fewn y Gyfarwyddiaeth Amgylchedd a'r Cyngor yn ehangach.

Nid yw'r canllawiau na'r deunydd cyfeiriol sy'n gymwys i halogiad tir yn rhoi prawf diffiniol y gellir ei ddefnyddio i benderfynu pryd mae risgiau'n sylweddol na phryd gellir ystyried bod tir yn Dir Halogedig.

Mae'r penderfyniad ynghylch a yw'r posibilrwydd o achosi niwed sylweddol yn sylweddol ai peidio yn benderfyniad rheoleiddio, a'r Awdurdod Lleol yn unig all ddod i'r penderfyniad hwn. Ni all ymgynghorwyr nag unrhyw un arall sy'n gweithredu ar eu rhan, ddod i'r penderfyniad hwn.

Mae manylion cyswllt Cyfarwyddiaeth yr Amgylchedd, gan gynnwys y Swyddog Tir Halogedig, i'w cael yn Atodiad 1.

8.2 Cynllunio

Mae swyddogaeth gynllunio a rheoli datblygu'r Cyngor eisoes yn chwarae rhan allweddol mewn llawer o agweddau ar atal a rheoli llygredd. Mae halogiad tir yn ystyriaeth gynllunio berthnasol a rhaid ei ystyried wrth asesu cais am ganiatâd cynllunio. Oherwydd hyn, mae'r Swyddog Tir Halogedig yn cydweithio'n agos gyda Gwasanaeth Cynllunio'r Cyngor.

8.3 Rheoli Adeiladu

Mae'r posibilrwydd bydd tir yn cael ei effeithio gan halogiad a'r mesurau sydd eu hangen i amddiffyn datblygwyr a'u meddianwyr yn erbyn effeithiau andwyol halogiad tir yn cael eu hystyried gan Arolygwyr Adeiladu wrth iddynt asesu cynlluniau ac archwilio gwaith adeiladu.

Gellir gosod amodau penodol sy'n ei gwneud yn ofynnol i waith gael ei wneud wrth basio cynlluniau rheoliadau adeiladu.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

Mae nifer o sefydliadau y tu allan i Gyngor Sir y Fflint a sawl maes gwasanaeth o fewn y Cyngor y mae eu gwaith yn cael ei effeithio'n uniongyrchol gan y Strategaeth Tir Halogedig. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Asiantaeth yr Amgylchedd
- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Llywodraeth Cymru
- Cadw
- Ymddiriedolaeth Archaeolegol Clwyd-Powys (CPAT)
- Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru
- Dŵr Cymru
- Yr Asiantaeth Safonau Bwyd
- Awdurdodau Lleol eraill

I sicrhau bod y Strategaeth Tir Halogedig yn cael ei rhoi ar waith mewn ffordd gyson ac effeithiol, mae gan y Cyngor nifer o weithdrefnau a threfniadau sefydledig yn eu lle sy'n cynorthwyo â'r tasgau canlynol:

- Ymgynghori
- Casglu Gwybodaeth
- Blaenoriaethu safleoedd i'w harchwilio
- Archwilio safleoedd unigol
- Adolygiadau

9.1 Ymgynghori

9.1.1 Ymgynghori â Chyrff Cyhoeddus

Mae'n bwysig bod pobl sydd â diddordeb yn y Strategaeth yn cael cyfle i fynegi eu barn a darparu gwybodaeth.

Mae'n bwysig ymgynghori â sefydliadau sy'n cael eu heffeithio gan weithrediad y Strategaeth a sefydlwyd perthynas waith agos gyda'r rhain ers cyhoeddi'r strategaeth wreiddiol yn 2002.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.1.2 Consultation with private organisations and individuals

Nid sefydliadau cyhoeddus yn unig a gaiff eu heffeithio gan y Strategaeth Tir Halogedig. Mae llawer o ddarnau o dir y gall fod halogiad tir yn effeithio arnynt yn eiddo preifat.

Gall halogiad tir effeithio ar iechyd a lles pobl, eu heiddo a'u sefyllfa ariannol ac mae'n bwysig iawn eu bod yn deall hyn. Cyflwynwyd newidiadau i'r Canllawiau Statudol Tir Halogedig er mwyn i gyrff rheoleiddio allu ystyried hyn wrth wneud eu penderfyniadau.

Mae gan bobl wahanol amgylchiadau gwahanol a phryderon gwahanol. Mae eu pryderon yn aml yn seiliedig ar eu sefyllfaoedd personol ac ar risgiau yn eu meddyliau sy'n seiliedig ar ofn, yn hytrach na risgiau gwirioneddol. Fel rheol, bydd blaenoriaethau partïon â diddordeb yn cystadlu yn erbyn ei gilydd, ac mae'n debygol bydd ganddynt deimladau gwahanol am risg o ganlyniad i'w sefyllfa unigol eu hunain. Am y rhesymau hyn, ac eraill, nid yw unrhyw ddau ymchwiliad safle byth yr un fath, a gall cyfathrebu am halogiad tir, y broses archwilio ac atebion fod yn brofiad emosiynol a chymhleth iawn.

Bydd y Cyngor yn ystyried hyn wrth asesu halogiad tir a bydd strategaethau unigol i gyfarwyddo ffyrdd o gyfathrebu risgiau i bartïon â diddordeb yn cael eu llunio ar gyfer pob ymchwiliad.

Bydd safleoedd sy'n eiddo preifat ac sydd wedi'u pennu ar gyfer archwiliad pellach yn cael eu trafod â'r perchnogion unigol. Bydd y Swyddog Tir Halogedig yn rhoi manylion a'r wybodaeth ddiweddaraf iddynt ar bob cam o'r broses.

Bydd pobl â diddordeb mewn safle penodol yn cael gwybod am fwriad y Cyngor i gynnal ymchwiliad ar y cyfle cyntaf. Bydd trafodaethau cynnar yn galluogi pob parti i gyfnewid gwybodaeth. Gall hyn ddatrys nifer o faterion a gaiff eu codi yn y broses flaenoriaethu a chefnogir unrhyw fwriad i archwilio'r safle neu ei adfer yn wirfoddol.

Byddwn yn ystyried gorfodi Rhan 2A i sicrhau bod y tir yn cael ei adfer yn ffurfiol dim ond pan ddaw'n amlwg na fydd gwaith angenrheidiol yn cael ei wneud yn wirfoddol neu o fewn yr amserlenni a gytunwyd.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.1.3 Ymgynghori â meysydd gwasanaeth eraill o fewn y Cyngor

Mae'r Strategaeth Tir Halogedig yn effeithio ar waith llawer o'r meysydd gwasanaeth yn y Cyngor, yn enwedig y rheini sy'n gyfrifol am reoli tir a chynnal a chadw tir, gan gynnwys:

- Eiddo ac Ystadau
- Prasio ac Asedau
- Strategaeth gynllunio
- Gorfodaeth gynllunio
- Rheoli Datblygu
- Adfywio
- Tai
- Rheoli gwastraff
- Cyfreithiol
- Trawsgludo
- Ecoleg a chadwraeth
- Gwasanaethau Cefn Gwlad

Mae cyfathrebu rhwng y meysydd gwasanaeth unigol yn hanfodol oherwydd mae'n bosibl y gallai pob un ddarparu gwybodaeth bwysig i'r naill a'r llall a gall nifer o wasanaethau gymryd rhan wrth gynllunio archwiliad ac yn ystod asesiad. Gall gwaith un maes gwasanaeth achosi goblygiadau i'r Strategaeth, ac ar y llaw arall, gall y Strategaeth achosi goblygiadau i waith meysydd gwasanaeth eraill a'u gwaith yn y dyfodol.

Mae'r Swyddog Tir Halogedig yn cyfarfod cynrychiolwyr y meysydd gwasanaeth eraill yn rheolaidd i drafod gwaith sy'n mynd rhagddo a gwaith a gynlluniwyd ym mhob un o'u meysydd gwaith.

9.1.4 Eiddo sy'n perthyn i'r Cyngor

Mae Cyngor Sir y Fflint yn berchen ar ddarnau mawr o dir a llawer o adeiladau ac asedau eraill y gallai'r Strategaeth Tir Halogedig effeithio arnynt.

Nid yw'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd yn gyfrifol am reoli tir nac eiddo sy'n perthyn i'r Cyngor.

Defnyddir y Strategaeth yn ddiuedd ac ystyrir safleoedd sy'n eiddo i'r Cyngor yn yr un modd â safleoedd eraill.

Mae'n debygol mai'r Cyngor fydd yn gyfrifol am dalu costau unrhyw waith archwilio neu adfer sy'n ofynnol yn ei safleoedd ei hun. Dylai'r Cyngor hefyd dalu cost gwaith adfer sydd ei angen mewn safleoedd 'amddifad', lle na ellir rhoi'r atebolrwydd am halogiad tir i neb arall.

Mae costau archwiliadau safle a gwaith adfer yn dibynnu ar nifer o ffactorau gan gynnwys maint yr ardal dan sylw a'r math o halogiad sy'n bresennol, felly gall amrywio'n fawr o'r naill safle i'r llall.

Bydd cwmnïau preifat, unigolion a pherchnogion eiddo sy'n dymuno cynnal asesiadau gwirfoddol a chymryd camau adfer gwirfoddol yn cael eu hannog a'u cefnogi i wneud hynny er mwyn eu cynorthwyo a lleihau'r baich ariannol ar drethdalwyr.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.2 Casglu gwybodaeth

Mae llawer iawn o wybodaeth wedi cael ei chasglu a'i chofnodi ers cyflwyno Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 yn 2001 ac ers cyhoeddi'r Strategaeth Tir Halogedig am y tro cyntaf yn 2002.

Defnyddiwyd yr wybodaeth i adnabod nodweddion hanesyddol, naturiol a daearegol, defnydd blaenorol y tir, ardaloedd lle nad oes angen rhagor o waith asesu a rhai ardaloedd y bydd angen eu hystyried ymhellach.

Casglwyd yr wybodaeth o nifer o ffynonellau, gan gynnwys:

- Mapiau hanesyddol
- Mapiau ac ysgrifau daearegol
- Mapiau hydroddaearegol
- Cofnodion yr awdurdod glo
- Cofnodion yr Awdurdod Lleol
- Cofnodion Asiantaeth yr Amgylchedd
- Cofnodion Cyfoeth Naturiol Cymru
- Cofnodion Archifdy Sir y Fflint
- Cofnodion o sut defnyddiwyd y tir yn y gorffennol
- Cynlluniau safleoedd
- Asesiad o sut defnyddiwyd y tir yn y gorffennol
- Asesiad o sut defnyddir y tir ar hyn o bryd
- Asesiad o sut bwriedir defnyddio'r tir yn y dyfodol
- Adolygiadau o unrhyw archwiliadau blaenorol
- Cofnodion anecdotaidd
- Ffotograffau
- Ffotograffau o'r awyr

Defnyddir yr wybodaeth hon i nodi halogion, llwybrau a derbynyddion posibl fel y gellir blaenoriaethu safleoedd unigol, cynllunio camau dilynol a llunio ymchwiliadau ac archwiliadau i asesu'r cysylltiadau posibl â llygryddion.

Cafodd rhai safleoedd eu harchwilio flynyddoedd maith yn ôl a gwnaed rhywfaint o waith adfer ar safleoedd eraill. Mewn rhai achosion, bydd yr wybodaeth yn ddigonol ac mewn achosion eraill, efallai na fydd. Mae'n bwysig cofio bod deddfwriaeth, canllawiau, arfer gorau a safonau diwydiant yn cael eu diweddarau a'u newid yn aml. Golyga hyn fod ymchwiliadau ac adroddiadau o gryn amser yn ôl wedi dyddio o bosibl, ac mae'n bosibl bod angen eu hadolygu i sicrhau eu bod yn gyfredol ac yn gyson â'r safonau presennol. Os yw'r adroddiad yn hen iawn, mae'n bosibl bod yr wybodaeth ynddo wedi dyddio cymaint nes nad yw'n bosibl defnyddio'r adroddiad ac efallai bydd angen ailddechrau'r archwiliad unwaith eto, o'r camau cyntaf.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.2.1 Cwynion i'r Cyngor

Mae'r Cyngor yn derbyn cwynion yn rheolaidd am halogiad tir a llygredd. Mae'r rhan fwyaf o gwynion yn ymwneud â gollyngiadau tanwydd ac olew gwresogi domestig, ac mae rhai'n ymwneud â llygredd wedi'i achosi gan safleoedd masnachol neu gan ddiwydiant.

Mae dogfen arweiniol yn esbonio beth ddylid ei wneud os ydych yn amau gollyngiad olew ar gael am ddim ar dudalennau gwe tir halogedig y Cyngor neu gan y Swyddog Tir Halogedig.

Mewn achosion pan mae halogiad tir wedi digwydd rywbryd yn y gorffennol neu mae'r halogiad tir wedi digwydd yn ddiweddar ond nid yw'n parhau, gall y Swyddog Tir Halogedig, ar ôl ymchwilio i'r gŵyn, benderfynu gweithredu'n unol â Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990.

Mewn achos pan mae halogiad tir wedi digwydd ac yn parhau, gall y Swyddog Tir Halogedig, ar ôl ymchwilio, benderfynu gweithredu'n unol â deddfwriaeth arall, er enghraifft, Rheoliadau Difrod Amgylcheddol ac Atebolrwydd 2009 neu adrannau eraill o Ddeddf Diogelu'r Amgylchedd 1990.

Beth bynnag, gofynnir i unrhyw unigolyn sy'n dymuno cwyno roi ei enw, cyfeiriad a rhif ffôn, yn unol â Pholisi Gorfodaeth Gwarchod y Cyhoedd. Ni fydd yr wybodaeth hon yn cael ei datgelu oni bai fod amgylchiadau eithriadol yn golygu bod angen gwneud hynny.

Nid yw'r Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd yn derbyn cwynion dienw nac yn ymchwilio iddynt, a hynny am nifer o resymau, yn bennaf oherwydd bod hynny'n lleihau nifer y cwynion maleisus a dderbynnir ac ni all y Swyddog Tir Halogedig ymchwilio i honiadau o niwsans statudol oni bai yr enwir rhywun y mae'r niwsans hwnnw'n effeithio arno.

9.2.2 Rhoi gwybodaeth i'r Cyngor yn wirfoddol

Mae'r Cyngor yn defnyddio amrywiaeth o ffynonellau i ddod o hyd i wybodaeth i'w defnyddio fel sail ar gyfer asesiadau halogiad tir.

Weithiau, ni fydd gwybodaeth ddefnyddiol a phwysig yn cael ei datgelu gan y ffynonellau hyn ac weithiau bydd yr wybodaeth fwyaf defnyddiol yn cael ei chadw gan sefydliadau ac unigolyn eraill.

Mae gwybodaeth anecdotaidd a ffotograffig yn gallu darparu cyd-destun gwahanol i ffynonellau eraill. Yn aml, bydd yr wybodaeth hon gan unigolion sy'n byw ac sydd wedi byw a gweithio mewn ardal benodol ac sy'n gallu cofio manylyn pwysig am safle penodol, darparu ffotograffau a chofio straeon, atgofion a manylion dadlennol a diddorol eraill.

Un o amcanion y Strategaeth Tir Halogedig a threfn Rhan 2A yw darparu dull o fynd i'r afael â risgiau annerbyniol a achosir gan halogiad tir i iechyd a'r amgylchedd.

Cynhelir ymchwiliadau dim ond pan fydd asesiad risg wedi rhoi sail resymol i amau bod risgiau annerbyniol yn bodoli. Bydd unrhyw asesiad neu gam gweithredu arall a gymerir gan y Cyngor o ganlyniad i roi'r Strategaeth Tir Halogedig a Rhan 2A ar waith, yn ceisio sicrhau bod y beichiau a wynebair gan unigolion, diwydiannau, masnach a chymdeithas yn gyffredinol o ganlyniad yn gymesur, yn rhai y gellir eu rheoli ac yn gydnaws ag egwyddorion cynaliadwyedd a datblygu cynaliadwy.

Gall perchnogion tir a meddiannwyr, a chyn berchnogion tir a meddiannwyr presennol, gynnal ymchwiliadau'n wirfoddol a bydd y Swyddog Tir Halogedig yn annog ac yn cefnogi asesiadau gwirfoddol a chamau adfer gwirfoddol.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.2.3 Sut bydd y Cyngor yn rheoli'r wybodaeth mae'n ei chasglu?

Ers i Ran 2A gael ei chyflwyno yn 2001, mae llawer o dystiolaeth wedi'i chasglu a'i chynhyrchu o ganlyniad i'r broses flaenoriaethu, datblygu tir, archwiliadau a gwaith adfer. Mae'r wybodaeth yn cynnwys mapiau hanesyddol, adroddiadau, cofnodion, ffotograffau, cofnodion papur ac electronig.

Y Swyddog Tir Halogedig sy'n cydlynu a chyfarwyddo'r gwaith o reoli, storio, cofnodi a datgelu'r wybodaeth hon.

Storio gwybodaeth

Mae gwybodaeth hanesyddol fel cynlluniau, mapiau, anecdotau a ffotograffau, adroddiadau archwiliadau safle, cynlluniau a nodiadau peirianyddol fel rheol yn cael eu cadw ar ffurf cofnodion papur. Mae rhywfaint o'r wybodaeth a gedwir yn cynnwys copïau o gofnodion sydd ar gael yn Archifdy'r Sir ym Mhenarlâg.

Cedwir mapiau cyfoes a hanesyddol yn electronig ar System Gwybodaeth Ddaearyddol (GIS).

Mae rhywfaint o'r wybodaeth sydd ar gael ar ffurf cofnodion papur ac a gesglir o ganlyniad i flaenoriaethu safleoedd hefyd wedi'i chofnodi ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol. Cofnodir yr wybodaeth fel pwyntiau ar y mapiau, er enghraifft, safleoedd tirlenwi wedi cau a nodwedddion hanesyddol, gydag anodiadau, er enghraifft, cyfeirnod grid neu esboniad o'r math o wastraff a waredwyd, lle bo'r angen. Nid yw'r anodiadau yn cynnwys data personal, preifat na masnachol sensitif. Gellir adalw pob darn o wybodaeth a gofnodir ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol, a'i droshaenu a'i gymharu â gwybodaeth arall sydd wedi'i chofnodi ar y System. Defnyddir y System Gwybodaeth Ddaearyddol i gynorthwyo'r broses flaenoriaethu ac i nodi ac asesu unrhyw gysylltiadau posibl â llygryddion.

Mynediad at wybodaeth yn y Cyngor

Mae mynediad at yr wybodaeth sydd wedi'i chofnodi ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol mewn cysylltiad â'r Strategaeth Tir Halogedig yn gyfyngedig, a dim ond y Swyddog Tir Halogedig a rheolwr y System Gwybodaeth Ddaearyddol sy'n gallu ei golygu a'i diweddarau.

Gall nifer bach o swyddogion sy'n gweithio mewn meysydd gwasanaeth eraill yn y Gyfarwyddiaeth Amgylchedd weld yr wybodaeth sydd wedi'i storio ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol, ond nid ydynt yn gallu ei golygu na'i newid. Am y rheswm hwn, ni chofnodir gwybodaeth bersonol, sensitif a chyfrinachol ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol.

Cedwir gwybodaeth arall am halogiad tir, gan gynnwys cwynion, mewn cronfa ddata electronig ar wahân a ddefnyddir gan Gwarchod y Cyhoedd. Gosodir cyfyngiadau ar y gronfa ddata i gyfyngu ar bwy sy'n cael gweld yr wybodaeth sydd wedi'i storio. Mae mynediad at yr wybodaeth er mwyn ei gweld a'i golygu yn gyfyngedig i'r Swyddog Tir Halogedig, y Swyddogion Rheoli Llygredd a'u staff cymorth gweinyddol sy'n ymwybodol o ofnion a goblygiadau deddfwriaeth diogelu data.

Mae rhywfaint o'r wybodaeth sydd wedi'i chadw mewn cofnodion papur yn gyfrinachol, yn fasnachol sensitif neu'n destun breintiau cyfreithiol.

Mae mynediad at yr wybodaeth hon yn gyfyngedig i'r Swyddog Tir Halogedig a chynrychiolwyr cyfreithiol y Cyngor.

Gall nifer bach o swyddogion sy'n gweithio mewn meysydd gwasanaeth eraill o fewn y Gyfarwyddiaeth Amgylchedd weld yr wybodaeth sydd wedi'i stori ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol, ond nid ydynt yn gallu ei golygu na'i newid. Am y rheswm hwn, nid yw gwybodaeth bersonol, sensitif a chyfrinachol yn cael ei chofnodi ar y System Gwybodaeth Ddaearyddol.

Bydd unrhyw geisiadau i weld cofnodion papur neu electronig a gedwir mewn perthynas â halogiad tir ac o ganlyniad i unrhyw gam yn y broses o weithredu'r Strategaeth Tir Halogedig yn cael eu cyfeirio at y Swyddog Tir Halogedig. Ni fydd gwybodaeth bersonal, sensitif neu gyfrinachol yn cael ei datgelu ac eithrio mewn amgylchiadau lle mae rhwymedigaeth gyfreithiol i wneud hynny.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

Mynediad at wybodaeth gan y Cyhoedd

Mae'n ddyletswydd ar y Cyngor i gadw Cofrestr Gyhoeddus o Dir Halogedig sydd ar gael i'r cyhoedd ei gweld.

Mae'r Gofrestr Gyhoeddus yn cynnwys gwybodaeth am dir sydd wedi bod yn destun ymchwiliad, ei bennu'n ffurfiol yn Dir Halogedig a'i adfer. Gellir ei gweld am ddim ar dudalennau gwe tir halogedig y Cyngor neu yn Neuadd y Sir, yr Wyddgrug rhwng 9am a 5pm drwy drefnu apwyntiad gyda'r Swyddog Tir Halogedig.

Am resymau'n ymwneud â diogelwch cenedlaethol neu gyfrinachedd masnachol, mae Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 yn gosod cyfyngiadau ar yr wybodaeth y gellir ei rhoi ar y Gofrestr Gyhoeddus Tir Halogedig.

Mae gwybodaeth arall hefyd ar gael gan y Cyngor, er enghraifft, gwybodaeth amgylcheddol nad yw'n cael ei chynnwys ar y gofrestr gyhoeddus. Dylid gwneud unrhyw gais am ddarparu gwybodaeth yn ysgrifenedig i'r Cyngor. Lle bo'n bosibl ac er mwyn osgoi siom, oedi a cheisiadau am ragor o wybodaeth, dylai ceisiadau gynnwys cymaint o wybodaeth â phosibl am y safle, er enghraifft, cyfeirnod grid, cyfeiriad a chwestiynau penodol. Nid oes yn rhaid esbonio beth yw'r rheswm dros y cais; ac ni ddylai'r Cyngor ofyn beth yw'r rheswm. Ni chodir tâl am y gwasanaeth hwn fel rheol.

Mae'n bwysig deall na fydd rhai mathau o wybodaeth yn cael eu datgelu, fel yr esbonir yn Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 1992 a Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Bydd y rhesymau dros beidio â datgelu gwybodaeth yn cael eu rhoi.

Prynu a gwerthu eiddo a thrawsgludo

Wrth brynu, gwerthu neu ailforgeisio eiddo, mae'n gyffredin i wneud cais am wybodaeth a gwneud ymholiadau am agweddau ar hanes, digwyddiadau a nodweddion amgylchoedd yr eiddo a all fod wedi effeithio arno.

Fel rheol, bydd chwiliadau amgylcheddol yn dibynnu ar wybodaeth fel mapiau hanesyddol a chyfeiriaduron masnach i ganfod sut cafodd y tir ei ddefnyddio yn y gorffennol ond heb asesu risgiau i iechyd neu'r amgylchedd.

Yn ystod y broses o werthu neu brynu, efallai bydd gwerthwyr neu brynwyr yn awyddus i sicrhau morgais neu blesio benthyciwr morgeisi, ond mae'n bwysig cofio y gall y materion hyn godi eto pan gaiff yr eiddo ei werthu neu ei ailgylidlo yn y dyfodol.

Ni all y Cyngor ddweud wrth rywun am brynu eiddo neu beidio. Gall y Cyngor ddarparu gwybodaeth ffeithiol ond ni all roi barn. Ar ôl iddynt wneud eu gwaith ymchwil, lle'r prynwyr a'r gwerthwyr a'u hymgyngorwyr cyfreithiol fydd gwneud penderfyniadau o'r fath.

Daeth y gyfraith mewn perthynas â halogiad tir, Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990, i rym yng Nghymru ym mis Gorffennaf 2001. Cyflwynodd y ddeddf hon ffordd fanwl o reoleiddio tir halogedig.

Os cafodd eiddo ei brynu cyn hynny, mae'n annhebygol y byddai'r chwiliadau amgylcheddol a gwblhawyd gan Gyfreithiwr wedi cynnwys chwiliad am dir a allai fod yn halogedig.

Os cafodd tir ei brynu neu ei werthu ar ôl hynny ac ni chafodd y prynwr neu'r gwerthwr wybod am unrhyw halogiad tir posibl yn ystod y broses drawsgludo neu os na chawsant wybod am ganlyniadau'r chwiliadau amgylcheddol, byddant yn dewis cysylltu â'r Gyfreithiwr i gael cyngor.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.3 Blaenoriaethu

Caiff nifer mawr o safleoedd eu dynodi yn dir y gall fod halogiad yn effeithio arno. Nid yw hyn yn golygu bod halogiad yn effeithio ar y tir na bod y tir yn Dir Halogedig statudol.

Ystyrir cynnal ymchwiliad ym mhob safle y nodir ei bod yn bosibl bod halogiad tir yn effeithio arno, yn ôl ei flaenoriaeth, er mwyn sicrhau bod y safleoedd sy'n achosi'r risg mwyaf i dderbynyddion yn cael eu harchwilio'n gyntaf.

Dilynir y broses flaenoriaethu i bennu ym mha drefn y caiff safleoedd eu hymchwilio. Mae'r broses yn hyblyg ac yn caniatáu addasiadau wrth i'r broses gael ei defnyddio ac wrth iddi ddatblygu. Mae hefyd yn golygu y gellir ymchwilio i safleoedd ar frys pe bai tystiolaeth bod halogiad tir yn achosi niwed gwirioneddol. Mae hyn yn gymwys i bob safle ni waeth beth yw ei safle yn y broses flaenoriaethu a'r rhestr o safleoedd wedi'u blaenoriaethu.

Cynhelir y broses flaenoriaethu mewn 2 gam:

- Blaenoriaethu Cynradd
- Blaenoriaethu Eilaidd (Archwiliad Manwl)

Ar ddiwedd y broses flaenoriaethu, bydd y safleoedd sy'n peri'r risg posibl mwyaf i dderbynyddion wedi'u canfod, eu hasesu o ran risg, eu sgorio a'u rhoi mewn trefn ar gyfer archwiliad mwy manwl fel bod safleoedd â'r risg mwyaf yn cael eu harchwilio'n gyntaf.

9.3.1 Blaenoriaethu Cynradd

Ar y cam hwn, nodir ffynonellau halogiad posibl a derbynyddion posibl gan ystyried pa mor agos yw'r derbynyddion i'r safle. Trefnir y derbynyddion yn 3 chategori:

- Derbynyddion daearol
- Dyfroedd wyneb
- Dŵr daear

Mae'r grŵp derbynyddion daearol yn cynnwys eiddo preswyl, rhandiroedd, ysgolion, meysydd chwarae, cartrefi nyrsio, eiddo masnachol a diwydiannol, cnydau, da byw, ecosystemau heblaw rhai dyfrol, anifeiliaid domestig ac anifeiliaid anwes, anifeiliaid gwylt sy'n destun hawliau saethu neu bysgota ac adeiladau o bwysigrwydd archaeolegol.

Mae'r grŵp dŵr wyneb yn cynnwys draeniau, nentydd, pyllau, camlesi, afonydd ac ecosystemau dyfrol.

Mae'r grŵp dŵr daear yn cynnwys dyfrhaenau a pharthau diogelu tarddiad dŵr.

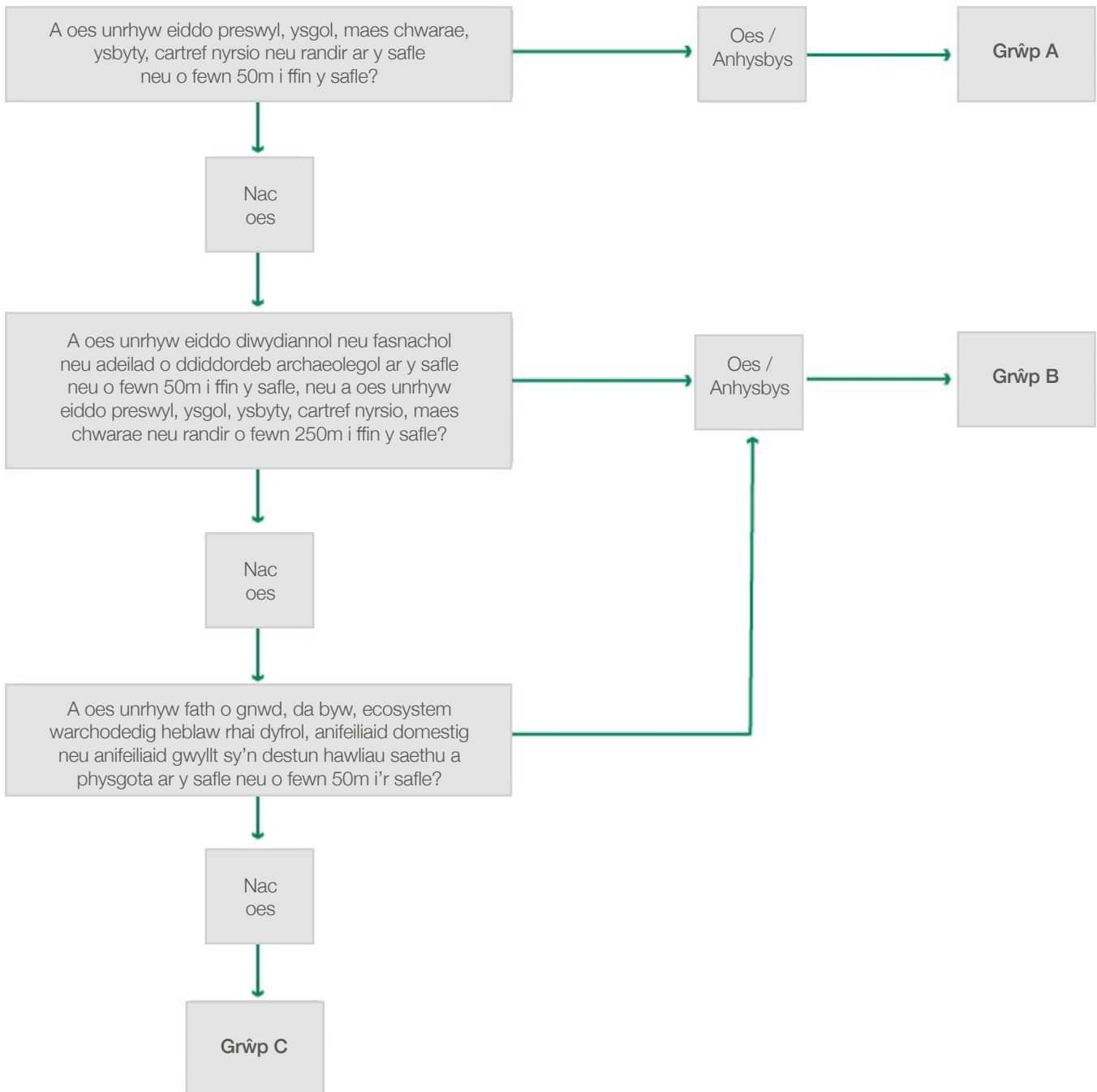
Gall derbynyddion eraill gael eu hystyried yn ddiweddarach yn y broses asesu.

Mae'r diagramau canlynol yn esbonio sut byddir yn mynd ati i ystyried pa mor agos yw'r derbynyddion a sut bydd y rhan hon o'r broses yn trefnu'r safleoedd yn grwpiau er mwyn eu hystyried yn y cam nesaf.

At ddibenion y broses flaenoriaethu, os yw'r ateb i'r cwestiynau yn anhysbys neu'n ansicr, rhagdybir yr achos gwaethaf posibl. Os yw'r broses yn gosod safle mewn un grŵp ar gyfer un categori o dderbynydd ac mewn grŵp is ar gyfer categori arall, rhoddir y safle yn y grŵp â'r flaenoriaeth uchaf.

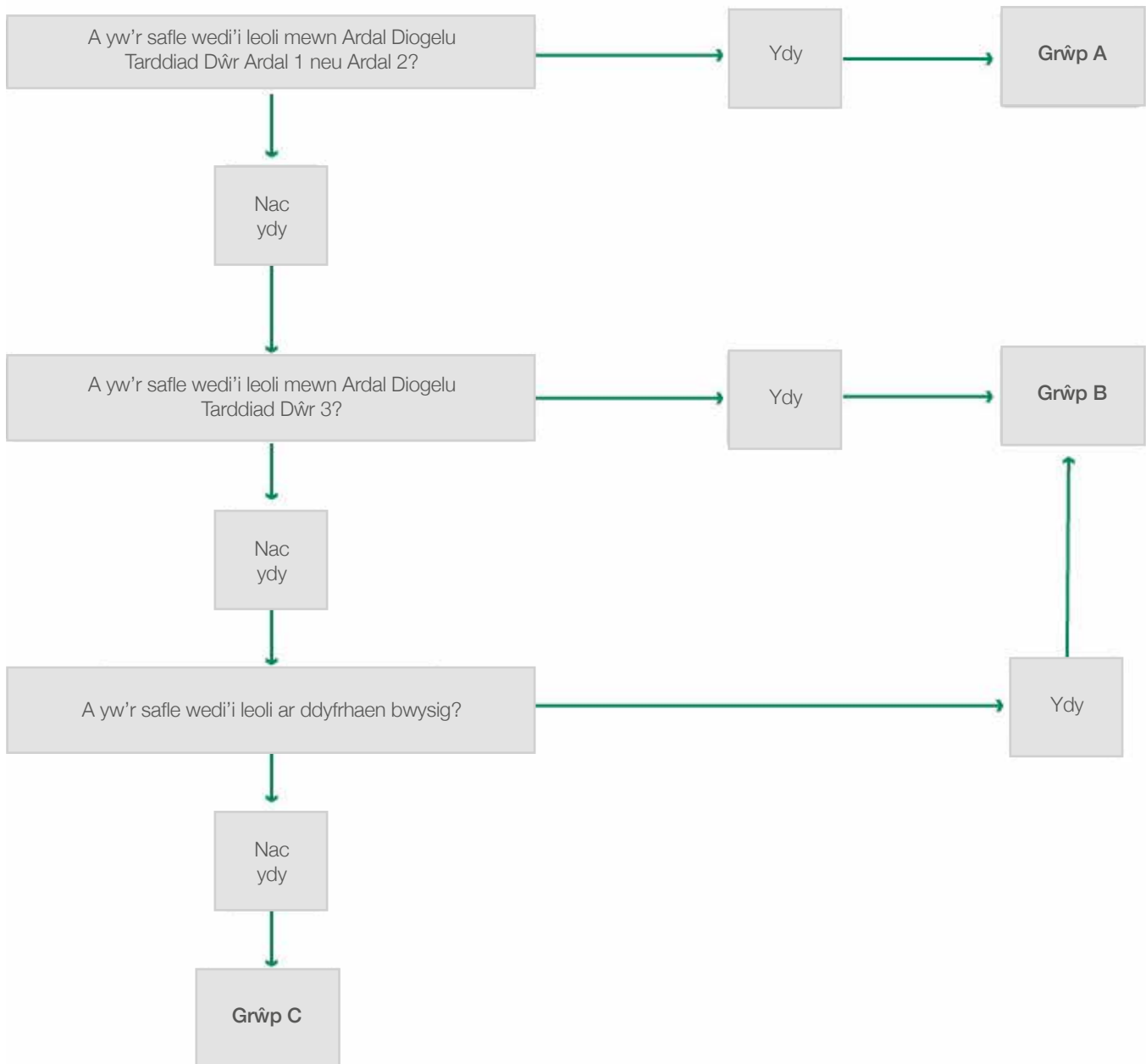
9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

Blaenoriaethu Cynradd – Derbynyddion Daearol

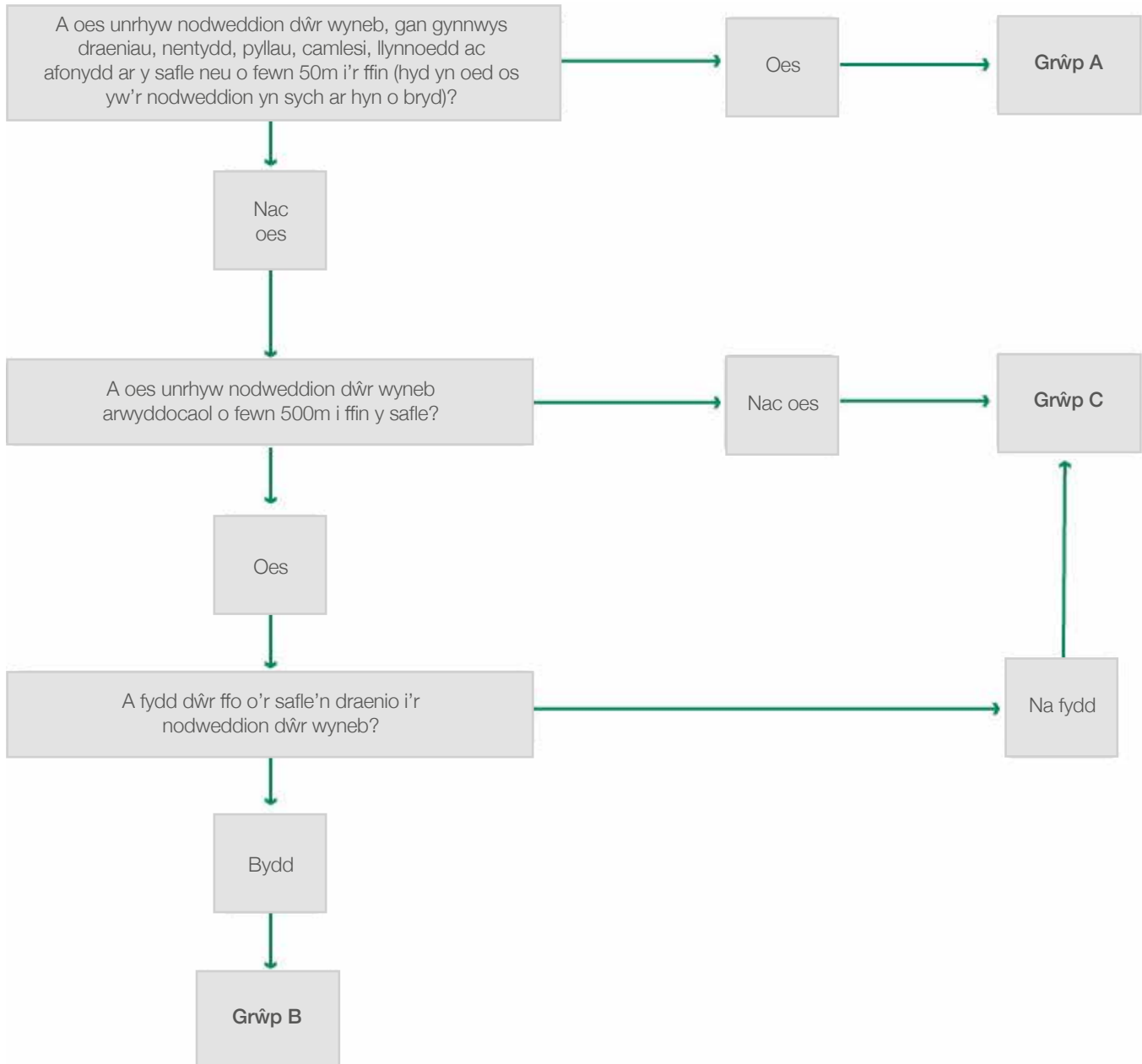
9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

Blaenoriaethu Cynradd – Dŵr daear

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

Blaenoriaethu Cynradd – Dŵr wyneb

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.3.2 Blaenoriaethu Eilaidd (Archwiliad Manwl)

Ar y cam hwn, cynhelir asesiad manylach.

Cynhelir yr archwiliadau halogiad tir a'r asesiadau risg fesul cam. Mae 4 cam fel rheol.

1. Astudiaeth Ddesg (asesiad risg cychwynnol)
2. Ymchwiliad Ymwthiol (asesiad risg manwl)
3. Adfer
4. Gwirio

Bydd canlyniad yr asesiadau a gynhelir ym mhob cam yn pennu a oes angen symud ymlaen i'r cam nesaf. Er enghraifft, os bydd yr Astudiaeth Ddesg yn canfod ei bod yn debygol bod lefelau annerbyniol o halogiad yn bresennol, bydd angen cynnal ymchwiliad ymwthiol. Os bydd yr ymchwiliad ymwthiol yn canfod bod risgiau annerbyniol o ganlyniad i bresenoldeb yr halogiad, yna bydd angen cymryd camau adfer.

Diben y cam hwn yn yr asesiad yw defnyddio amrywiaeth o ffynonellau o wybodaeth i nodi halogion, llwybrau a derbynyddion posibl er mwyn gallu asesu pob safle a'i sgorio yn dibynnu ar arwyddocâd y derbynyddion a gellir cynllunio ymchwiliad ymwthiol i ymchwilio i'r cysylltiadau posibl â llygryddion.

Mae ffynonellau gwybodaeth yn cynnwys, er enghraifft;

- Mapiau hanesyddol
- Mapiau ac ysgrifau daearyddol
- Mapiau hydroddaeareg
- Cofnodion yr awdurdod glo
- Cofnodion yr Awdurdod Lleol
- Cofnodion Asiantaeth yr Amgylchedd
- Cofnodion Cyfoeth Naturiol Cymru
- Archifdy Sir y Fflint
- Cofnodion am sut cafodd y tir ei ddefnyddio yn y gorffennol
- Cynlluniau safleoedd
- Asesiad o sut cafodd y tir ei ddefnyddio'n flaenorol
- Asesiad o'r defnydd presennol o'r tir
- Asesiad o'r defnydd tir arfaethedig
- Adolygiadau o unrhyw ymchwiliadau blaenorol

Ystyrir pob safle unigol yn ôl ei rinweddau ei hun. Ystyrir nodweddion unigol a chyfuniadau o nodweddion, gan gynnwys arwyddocâd y derbynyddion.

Mae'r rhan fwyaf o ardaloedd mwyaf poblog Sir y Fflint yn yr un ardaloedd â diwydiant ac mae'n debygol bydd safleoedd â mwy o risgiau posibl i dderbynyddion i'w canfod yn yr ardaloedd hyn.

Mae dyfroedd wyneb a dŵr wyneb yn ffynonellau gwerthfawr o ddŵr yfed ac maent yn bwysig i'r economi. Mae dyfroedd wyneb hefyd yn bwysig yn economaidd ac maent yn werthfawr i hamdden ac amwynder.

Mae ecosystemau, safleoedd bywyd gwyllt a chynefinoedd, da byw, cnydau ac anifeiliaid gwyllt sy'n destun hawliau saethu neu bysgota fel rheol i'w cael mewn ardaloedd gwledig ac ardaloedd sydd gryn bellter oddi wrth aneddiadau a diwydiant. Mewn rhai achosion, mae planhigion, anifeiliaid ac ecosystemau eu hunain yn ddibynnol ar yr halogion yn y ddaear. Mae rhai o'r safleoedd gwarchoddedig yn ardaloedd mwyngloddio plwm Sir y Fflint wedi cael eu gwarchod gan fod y planhigion sy'n tyfu yno yn brin ac maent yn dibynnu ar lefelau uwch o blwm a metelau yn y pridd i ffynnu.

Mae hyn wedi cael ei ystyried a defnyddir y drefn arwyddocâd ganlynol wrth ystyried derbynyddion:

- Pobl, anifeiliaid anwes, adeiladau, ysgolion, rhandiroedd a meysydd chwarae
- Dyfroedd a Reolir – dŵr wyneb a dŵr daear
- Ecosystemau gwarchoddedig, cnydau, anifeiliaid gwyllt sy'n destun hawliau saethu a physgota, da byw, a henebion.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.4 Archwiliadau manwl o safleoedd unigol

Ar ôl cwblhau'r broses flaenoriaethu a llunio rhestr drefnus o'r safleoedd lle mae angen archwiliad mwy manwl, gellir dechrau cynnal archwiliadau i edrych ar y risgiau posibl i dderbynyddion.

Cynhelir archwiliadau manwl ac asesiadau risg fesul cam. Bydd 2 gam fel rheol.

1. Astudiaeth Ddeg (asesiad risg cychwynnol)
2. Ymchwiliad Ymwthiol (asesiad risg manwl)

Bydd canlyniad yr asesiadau a gynhelir ym mhob cam yn pennu a oes angen symud ymlaen i'r cam nesaf. Er enghraifft, os bydd yr Astudiaeth Ddeg yn canfod ei bod yn debygol bod lefelau annerbyniol o halogiad yn bresennol yna bydd angen cynnal ymchwiliad ymwthiol. Os bydd yr ymchwiliad ymwthiol yn canfod bod risgiau annerbyniol o ganlyniad i bresenoldeb yr halogiad yna bydd angen ystyried a fydd y tir yn cael ei bennu'n ffurfiol yn Dir Halogedig ac efallai bydd angen cymryd camau adfer.

Ar ôl cwblhau'r ymchwiliad manwl bydd gan y Cyngor ddealltwriaeth ddigonol o'r risgiau i dderbynyddion y gellir eu priodoli i bresenoldeb halogiad tir a fydd yn ei alluogi i wneud penderfyniadau rheoleiddiol.

9.4.1 Astudiaeth Ddeg (asesiad risg cychwynnol)

Diben y cam hwn yn yr archwiliad yw defnyddio amrywiaeth o ffynonellau gwybodaeth i nodi halogyddion, llwybrau a derbynyddion posibl er mwyn cynllunio'r ymchwiliad ymwthiol i ymchwilio i gysylltiadau posibl â llygryddion.

Mae ffynonellau gwybodaeth yn cynnwys, er enghraifft:

- Mapiau hanesyddol
- Mapiau ac ysgrifau daearyddol
- Mapiau hydroddaearegol
- Cofnodion yr awdurdod glo
- Cofnodion yr Awdurdod Lleol
- Cofnodion Asiantaeth yr Amgylchedd
- Cofnodion Cyfoeth Naturiol Cymru
- Archifdy Sir y Fflint
- Cofnodion o sut cafodd y tir ei ddefnyddio'n flaenorol
- Cynlluniau safleoedd
- Asesiadau o sut cafodd y tir ei ddefnyddio'n flaenorol
- Asesiadau o sut mae'r tir yn cael ei ddefnyddio ar hyn o bryd
- Asesiadau o ddefnydd arfaethedig o'r tir
- Adolygiad o unrhyw archwiliadau blaenorol

Ar y cam hwn, cynhelir archwiliad gweledol o'r safle hefyd. Gall nodweddion ar arwyneb y ddaear yn aml fod yn arwydd o nodweddion a mathau o halogiad sy'n bresennol o dan yr wyneb, er enghraifft:

- Ardaloedd â llystyfiant wedi marw, yn marw neu dan straen
- Presenoldeb rhywogaethau planhigion sy'n gallu goddef sylweddau penodol
- Afliwio a staenio'r ddaear
- Afliwio dŵr
- Adeileddau gwag
- Pibelli
- Tanciau
- Arogleuon anghyffredin
- Tomenni gwastraff

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.4.1 Astudiaeth Ddesg (asesiad risg cychwynnol)

Mae'r cam hwn yn yr archwiliad hefyd yn rhoi cyfle i nodi unrhyw gyfyngiadau a all effeithio ar gamau dilynol, er enghraifft:

- Mynedfeydd a mynediad mewn argyfwng
- Lleoliad draeniau
- Lleoliad pibelli dŵr
- Lleoliad prif gyflenwad nwy
- Natur a maint wynebaw caled concrit
- Hen sylfeini
- Dynodiadau cadwraeth fel AoDdGA, RAMSAR ac ACA
- Presenoldeb rhywogaethau gwarchoddedig, daeareg neu archaeoleg
- Cyfyngiadau priffyrdd neu gyfyngiadau uchder
- Meddiannaeth y safle

Ar ôl canfod yr halogion, y llwybrau, y derbynyddion a'r cysylltiadau â llygryddion posibl, defnyddir y rhain i ffurfio Model Safle Cysyniadol.

Mae'r Model Safle Cysyniadol yn gyfuniad o'r holl gysylltiadau â llygryddion posibl. Mae'n rhan bwysig iawn o'r broses o asesu halogiad tir ac er bod modd ei fynegi ar ffurf tabl, diagram neu'r ddau, mae'n bwysig ei fod yn cael ei gyflwyno mewn fformat sy'n hawdd ei ddilyn yn ôl ac ymlaen drwy bob cam.

Defnyddir y dull hwn i ddeall a nodi cysylltiadau posibl â llygryddion a rhyngweithiadau posibl rhyngddynt, i gynllunio'r ymchwiliad ymwithiol, i roi sail i'r asesiad risg manwl ac i gynllunio a gwirio gwaith adfer.

9.4.2 Ymchwiliad Ymwithiol

Disgwylir bydd ymchwiliad ymwithiol yn cael ei gynnal pan fydd yr asesiad risg cychwynnol wedi canfod cysylltiad posibl â llygryddion a bod risgiau annerbyniol posibl yn bresennol.

Rhaid i Gam 1 yr asesiad fod yn ddigonol i ddangos bod risgiau posibl wedi'u deall yn drylwyr ac mae hyn yn golygu bod angen lefel uchel o hyder yn yr asesiad risg cychwynnol i ddangos bod unrhyw ganlyniad arall yn dderbyniol.

Cynllunir yr ymchwiliad ei hun ar sail pob safle, gan ystyried ei nodweddion unigol a'r berthynas rhyngddynt i edrych ar y cysylltiadau posibl â llygryddion ac i ganfod a ydynt yn bodoli ai peidio.

Yn dibynnu ar lefel y manylder a'r asesiad risg sy'n ofynnol, efallai bydd angen cynnal yr ymchwiliad fesul cam. Mae tymheredd ac amodau'r tywydd yn effeithio ar rai mathau o halogion, fel nwyon ac anweddau, felly bydd yn rhaid cynnal rhai ymchwiliadau dros gyfnod o sawl mis i ystyried amrywiadau tymhorol yn lefelau dŵr daear, gwasgedd aer, glawiad a thymheredd.

Bydd cwmpas yr ymchwiliad yn dibynnu ar yr halogiad yr amheuir ei fod yn bresennol a gall graddfa'r ymchwiliad amrywio o gasglu samplau bas o bridd i waith dadansoddi a monitro parhaus ar anweddau a all fod yn ffrwydrol mewn tyllau turio wedi'u drilio'n ddwfn i'r creigwely.

Beth bynnag, cymerir samplau a byddant yn cael eu hanfon i labordy ag achrediad addas i'w dadansoddi. Yn dibynnu ar y math o halogiad y mae'r ymchwiliad yn chwilio amdano, gellir cymryd samplau o bridd, craig, daear artiffisial, dŵr, nwyon ac anweddau. Cesglir pob sampl gan ddefnyddio'r dechnoleg neu'r dull mwyaf addas. Mewn rhai achosion bydd angen defnyddio cyfarpar arbenigol fel llwyfannau drilio, chwiliedyddion a dadansoddwyr i gasglu samplau a gosod cyfarpar fel ffynonellau monitro. Lle bo'r angen, prynir gwasanaethau ymgynghorwyr arbenigol sy'n gallu darparu'r cyfarpar gofynnol. Bydd y Swyddog Tir Halogedig yn ystyried cost y cyfarpar arbenigol ac i ba raddau mae'r cyfarpar ar gael, wrth gynllunio'r ymchwiliad.

Bydd yr holl samplau yn cael eu trin, eu cludo, eu storio a'u cadw yn gywir er mwyn diogelu ansawdd y samplau ac, yn y pen draw, canlyniadau'r dadansoddiadau a gynhelir arnynt.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

Cynhelir asesiadau halogiad tir ar bob cam, gan gynnwys y cam ymchwiliad ymwithiol, yn unol â chanllawiau ac arfer gorau'r Deyrnas Unedig. Gweler Atodiad 2.

Gall perchnogion tir a thirfeddianwyr presennol a blaenorol gynnal ymchwiliadau'n wirfoddol a bydd y Swyddog Tir Halogedig yn annog ac yn cefnogi asesiadau gwirfoddol a chamau adfer gwirfoddol.

9.4.3 Pwerau Mynediad

Caiff safleoedd sy'n eiddo preifat ac sydd wedi'u pennu ar gyfer archwiliad pellach eu trafod â'r perchnogion neu'r meddianwyr unigol, a bydd y Swyddog Tir Halogedig yn rhoi gwybodaeth fanwl iddynt ar bob cam.

Os na chaiff ymchwiliad ei gynnal yn wirfoddol neu os bydd perchennog neu feddiannwr yn gwrthod cydweithredu â'r Cyngor neu'n gwrthod caniatáu mynediad i'w eiddo, bydd y Cyngor yn ystyried defnyddio dulliau ffurfiol o gynnal yr ymchwiliad.

Mae Deddf yr Amgylchedd 1995 (Adran 108), yn rhoi Pwerau Mynediad statudol i'r Cyngor i gael mynediad i eiddo at ddiben cynnal ymchwiliad gweledol ac ymwithiol.

Bydd y Cyngor yn ystyried defnyddio'r pwerau mynediad pan fydd ymdrechion rhesymol eraill i gael mynediad i safle wedi bod yn aflwyddiannus ac o dan amgylchiadau canlynol:

- Mae lle rhesymol i amau neu mae'n hysbys bod cysylltiad â llygrydd yn bodoli ar y safle,
- Mae'n debygol bod halogydd yn bresennol,
- Mae'r derbynnydd yn bresennol neu mae'n debygol o fod yn bresennol o ganlyniad i'r defnydd presennol o'r tir.
Ni fydd y pwerau mynediad yn cael eu hystyried o dan yr amgylchiadau canlynol,
- Mae gwybodaeth fanwl am gyflwr y tir eisoes wedi'i darparu a gall y Cyngor benderfynu a yw'r tir yn bodloni'r diffiniad statudol o Dir Halogedig,
- Mae gwybodaeth yn cael ei chynnig a'i darparu i'r Cyngor o fewn cyfnod rhesymol a phenodol.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.4.4 Crynodebau Risg

Ar ôl cwblhau asesiad manwl o'r safle, gall y Cyngor benderfynu llunio crynodeb risg i esbonio canlyniad yr asesiad a dealltwriaeth y Cyngor o'r risgiau i dderbynyddion ac unrhyw faterion eraill sy'n gysylltiedig â'r safle yr ystyrir eu bod yn berthnasol.

Ni fydd y crynodeb risg yn ddogfen dechnegol. Bydd yn cael ei hysgrifennu er mwyn amlinellu dealltwriaeth y Cyngor o'r cysylltiadau â llygryddion a'r risgiau sy'n gysylltiedig â phresenoldeb halogiad, yr effeithiau posibl a'r tebygolrwydd bydd yr effeithiau yn digwydd, yr amseroedd pan allai'r effaith a'r risg ddigwydd, esboniad o unrhyw beth mae'r Cyngor yn ansicr yn ei gyloch, esboniad o gyd-destun y risgiau ac esboniad o'r atebion posibl, a hynny mewn ffordd y gall rhywun llewg ei ddeall.

Mae'r Cyngor yn annhebygol o lunio crynodeb risg o dan yr amgylchiadau canlynol:

- Tir nad yw wedi'i bennu yn Dir Halogedig statudol
- Tir y mae'r broses flaenoriaethu wedi nodi y bydd angen archwiliad manwl arno ond nad yw wedi'i asesu eto
- Tir y pennwyr ei fod yn Dir Halogedig cyn i Ganllawiau Statudol Tir Halogedig 2012 gael eu cyflwyno.

Mae rhagor o wybodaeth am dir sydd wedi bod yn destun ymchwiliad, ei bennu'n ffurfiol yn Dir Halogedig a'i adfer wedi'i chofnodi yng Nghofrestr Gyhoeddus y Cyngor o Dir Halogedig. Gellir gweld y Gofrestr Gyhoeddus am ddim ar dudalennu gwe tir halogedig y Cyngor neu drwy drefnu apwyntiad gyda'r Swyddog Tir Halogedig.

9.4.5 Safleoedd Arbennig

Efallai y canfyddir bod halogiad tir mewn rhai safleoedd yn effeithio ar Ddyfroedd a Reolir fel Afonydd, Llynnoedd, Nentydd a Dŵr Daear. Gelwir y safleoedd hyn yn Safleoedd Arbennig a byddant yn cael eu cyfeirio at Gyfoeth Naturiol Cymru.

Os daw i'r amlwg yn ystod unrhyw ran o'r broses flaenoriaethu neu asesu y gellir ystyried bod safle'n Safle Arbennig, bydd y Cyngor yn rhoi gwybod i Gyfoeth Naturiol Cymru.

Os caiff safle ei ystyried yn Safle Arbennig, bydd y Cyngor yn gwneud trefniadau gyda Chyfoeth Naturiol Cymru er mwyn i CNC fwrw ymlaen â'r gwaith o asesu'r safle.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.4.6 Beth fydd yn digwydd pan fydd halogiad yn effeithio ar Sir arall?

Mae Sir y Fflint yn rhannu ffin â Swydd Gaer, Wrecsam, Sir Ddinbych a Chilgwri (Wirral). Mae'n bosibl bydd y broses flaenoriaethu yn nodi safleoedd sydd ar y ffin â Siroedd eraill, yn croesi ffin neu'n agos at ffin.

Os daw'n amlwg bod angen cynnal archwiliad manwl o safle sydd ar ffin ag Awdurdod Lleol arall, yn croesi ffin neu'n agos at ffin ag Awdurdod Lleol arall, bydd Cyngor Sir y Fflint yn rhoi gwybod i'r Awdurdod Lleol sy'n gyfrifol am yr ardal lle mae'r derbynydd dan sylw wedi'i leoli.

Yn ystod asesiad, os canfyddir bod cysylltiadau â llygryddion sy'n effeithio ar dderbynyddion ar y naill ochr i'r ffin a'r llall, bydd Cyngor Sir y Fflint yn rhoi gwybod i'r Awdurdod Lleol sy'n gyfrifol am yr ardal lle mae'r derbynydd dan sylw wedi'i leoli. Os oes angen cynnal ymchwiliadau brys, bydd Cyngor Sir y Fflint yn hysbysu'r Awdurdod Lleol priodol heb oedi gormodol. Beth bynnag, bydd yr awdurdodau lleol, gan gynnwys Cyngor Sir y Fflint, yn cydweithio ac yn cytuno ar gwmpas derbyniol i'r naill ochr a'r llall ar gyfer pob cam yn yr ymchwiliad ac ar gyfer gwaith adfer pan fydd ei angen. Bydd pob awdurdod lleol yn nodi ac yn cytuno ar bob un o'i gyfrifoldebau unigol.

At ddibenion rheoleiddio a gorfodi, bydd yr Awdurdod Lleol sy'n gyfrifol am yr ardal lle mae'r halogiad yn bresennol yn ysgwyddo rôl y rheoleiddiwr ac awdurdod gorfodi, os cytunir nad yw'r trefniant yn groes i ganllawiau statudol, deddfwriaeth nac unrhyw gyngor cyfreithiol a gafwyd.

Bydd yr un peth yn berthnasol i safleoedd sydd ar ffiniau Sir y Fflint â Swydd Gaer a Chilgwri (Wirral), yn croesi'r ffiniau hynny neu'n agos iawn atynt. Er bod trefn Rhan 2A a Rheoliadau Tir Halogedig a chanllawiau yn wahanol i Gymru a Lloegr, mae'r egwyddorion a'r prosesau sylfaenol yr un fath i bob pwrpas.

Pe bai anghydfod, sy'n annhebygol, gofynnir i Lywodraeth Cymru ymyrryd. Pe bai unrhyw anghydfod ag awdurdod lleol yn Sir Gaer neu Gilgwri (Wirral), sy'n annhebygol, gofynnir i Lywodraeth Cymru neu'r Ysgrifennydd Gwladol ymyrryd.

9.0 Sut bydd y Cyngor yn ymdrin ag unrhyw dir halogedig?

9.5 Sut bydd y broses yn cael ei hadolygu?

Mae gweithredu'r Strategaeth Tir Halogedig yn broses barhaus a dros amser mae'n debygol bydd rhai o'r ffactorau eraill a ystyriwyd yn ystod y broses flaenoriaethu yn newid i rai safleoedd.

Os ystyrir bod unrhyw newidiadau yn berthnasol i'r Strategaeth ac i flaenoriaeth y safle, bydd y rhain yn cael eu hystyried a chynhelir adolygiad o flaenoriaeth y safle.

Mae'r newidiadau a all effeithio ar flaenoriaeth safle yn cynnwys:

- Newidiadau arfaethedig neu wirioneddol i'r defnydd o'r tir amgylchynol
- Newidiadau arfaethedig, gan gynnwys datblygiadau, i'r defnydd o'r safle
- Digwyddiadau anrhagweladwy fel damweiniau, gollyngiadau, a llifogydd
- Adroddiadau am effeithiau iechyd a allai fod yn gysylltiedig â'r safle
- Adroddiadau y gellir eu gwirio o amodau anarferol neu annormal ar safle
- Gwybodaeth newydd a ddaw i'r amlwg am safle

Yn unol â Rhan 2A Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990, mae'n ddyletswydd ar y Cyngor i gynnal archwiliadau achlysurol o ardal Sir y Fflint i nodi tir y gall fod halogiad yn effeithio arno.

Felly, mae gweithredu'r Strategaeth Tir Halogedig, gan gynnwys y broses flaenoriaethu, yn waith parhaus a bydd yn cael ei adolygu'n rheolaidd i sicrhau:

- Bod newidiadau i ddeddfwriaeth a chanllawiau yn cael eu hystyried
- Bod y Strategaeth a'r gweithdrefnau yn cydymffurfio â deddfwriaeth
- Bod y broses flaenoriaethu yn effeithiol
- Bod amcanion y Strategaeth yn cael eu bodloni
- Bod unrhyw welliannau posibl yn cael eu canfod
- Bod gwasanaeth boddhaol yn cael ei ddarparu i gwsmeriaid

Os bydd adolygiad yn canfod bod newidiadau yn angenrheidiol, yna bydd y Cyngor yn cyhoeddi Strategaeth Tir Halogedig diwygiedig i adlewyrchu'r newidiadau hyn.

10.0 Pryd bydd hyn yn digwydd?

Mae gweithredu'r Strategaeth Tir Halogedig yn broses barhaus ac wrth i wybodaeth newydd ddod i'r amlwg, neu wrth i amgylchiadau safle penodol newid, gall y flaenoriaeth a roddwyd newid hefyd.

Yn ystod y broses flaenoriaethu, bydd llawer o safleoedd naill ai'n cael eu datblygu neu eu harchwilio'n wirfoddol a bydd y rhestr o safleoedd â blaenoriaeth yn esblygu.

Am y rhesymau hyn, nid yw'n bosibl rhoi dyddiad pendant o ran pryd bydd pob safle wedi'i ystyried gan y broses flaenoriaethu, ei archwilio neu ei adfer.

Mae'r tabl canlynol yn esbonio pa mor hir rhagwelir y bydd yn ei gymryd i gwblhau camau pwysicaf y Strategaeth.

Tabl 3

Tasgau ac Amserlenni

Beth fydd yn cael ei wneud?	Erbyn pryd?
Ymgynghoriad – adolygu'r Strategaeth Archwilio Tir Halogedig	Mawrth 2019 – Wedi'i gwblhau
Mabwysiadu a chyhoeddi'r Strategaeth	Mehefin 2019
Adolygu'r Gofrestr Gyhoeddus o Dir Halogedig a chyhoeddi crynodebau risg lle bo'n briodol	Mehefin 2019
Nodi tir y gall fod halogiad yn effeithio arno	Parhaus
Cofnodi data ar System Gwybodaeth Ddaearyddol	Parhaus
Adolygu'r Strategaeth	Mawrth 2019
Adroddiad i'r Cabinet	Ebrill 2019
Blaenoriaethu Cynradd	O dan adolygiad 2019
Blaenoriaethu Eilaidd	O dan adolygiad 2020
Archwilio Safleoedd	Parhaus
Archwilio safleoedd sy'n peri risg ar unwaith	Parhaus
Cyhoeddi crynodebau risg	Cyn pen 3 mis ar ôl cwblhau asesiad
Adolygu'r strategaeth a'r broses flaenoriaethu	Parhaus 2019-2020

I gynorthwyo â'r broses gynllunio ac i leihau oedi cyn penderfynu a roddir caniatâd cynllunio ai peidio, bydd yr adran Rheoli Llygredd yn ymateb i bob ymgynghoriad a dderbyniwyd gan yr Adran Gynllunio cyn pen 19 diwrnod gwaith.

Ymatebir i gwynion sy'n honni halogiad tir cyn pen 1 diwrnod gwaith ac ymchwilir iddynt yn unol â Pholisi Gorfodaeth Gwarchod y Cyhoedd.

Atodiad 1 Cysylltiadau Defnyddiol

Cysylltiadau – Strategaeth Tir Halogedig	
Prif Gyswllt:	Swyddog Tir Halogedig
Cyfeiriad:	Rheoli Llygredd Cyngor Sir y Fflint Tŷ Dewi Sant Ewloe Sir y Fflint CH5 3FF
Rhif ffôn:	01352 703400
Ebost:	pollution.control@flintshire.gov.uk
Cyswllt:	
Cyfeiriad:	Gwarchod Cymunedau a Busnes Adran Rheoli Llygredd Cyngor Sir y Fflint Tŷ Dewi Sant Ewloe Sir y Fflint CH5 3FF
Rhif ffôn:	01352 703330
Ebost:	pollutioncontrol@flintshire.gov.uk

Cysylltiadau yr Adran Gynllunio	
Cyswllt:	Ymholiadau Cyffredinol Rheoli Datblygu
Cyfeiriad:	Cyngor Sir y Fflint Tŷ Dewi Sant Ewloe Sir y Fflint CH5 3FF
Rhif ffôn:	01352 703234
Cyswllt:	Ymholiadau Cyffredinol Strategaeth Gynllunio
Cyfeiriad:	Cyngor Sir y Fflint Tŷ Dewi Sant Ewloe Sir y Fflint CH5 3FF
Rhif ffôn:	01352 703213

Cysylltiadau Rheoli Adeiladu	
Cyswllt:	Ymholiadau Cyffredinol Rheoli Adeiladu
Cyfeiriad:	Rheoli Adeiladu Cyngor Sir y Fflint Tŷ Dewi Sant Ewloe Sir y Fflint CH5 3FF
Rhif ffôn:	01352 703647

Atodiad 2

Deunydd cyfeiriol a Safonau

Nid yw'r canllawiau na'r deunyddiau cyfeiriol sy'n berthnasol i halogiad tir yn rhoi prawf diffiniol na gwerth y gellir eu defnyddio i benderfynu a yw risgiau yn sylweddol neu a ellir ystyried y tir yn Dir Halogedig.

Mae'r rhestr ganlynol yn cynnwys nifer o ddogfennau cyfeiriol defnyddiol. Nid yw hon yn rhestr gynhwysfawr.

- British Standards Institution (2011) Investigation of Potentially Contaminated Sites, Code of Practice, BS: 10175:2011
- British Standards Institution (2010) Amendment 2: Code of Practice for Site Investigation, BS5930:1999+
- British Standards Institution (2007) Specification for Topsoil and Requirements for Use, Code of Practice, BS: 3882:2007
- British Standards Institution (2002) Soil Quality, Sampling. Guidance on sampling techniques, Code of Practice BS: 10381:2002
- CIRIA Report C665 (2007) Assessing Risks Posed by Hazardous Ground Gases to Buildings
- CL:AIRE (2011) Definition of Waste: Development Industry Code of Practice.
- Department of the Environment (1995) Industry Profiles
- Environment Agency (2010) Guiding Principles for Land Contamination
- Environment Agency (2004) Model Procedures for the Management of Land Contamination (CLR 11)
- Environment Agency (2006) Remedial Targets Methodology, Hydrogeological Risk Assessment for Land Contamination
- Environment Agency (2010) Petroleum Hydrocarbons in Groundwater: Supplementary Guidance for Hydrogeological Risk Assessment
- Environment Agency (2002) Technical Advice to Third Parties on Pollution of Controlled Waters for Part IIA EPA 1990
- Environment Agency (2005) Science Report P5-080/TR3, The UK Approach for Evaluating Human Health Risks from Petroleum Hydrocarbons for Soil
- Environment Agency (2003) MCERTS Performance Standards for Laboratories Undertaking Chemical Testing of Soil
- Environment Agency (2009) Science Report SC050021/SR2, Human Health Toxicological Assessment of Contaminants in Soil, Background to the CLEA Model
- Environment Agency (2009) Science Report SC050021/SR3, Updated
- Environment Agency (2009) CLEA Software Handbook Version 1.04
- Environment Agency, National House Building Council (2008) Guidance for the Safe Development of Housing on Land Affected by Contamination, R&D Publication 66:2008
- Health and Safety Executive (1991) Protection of Workers and the General Public during the Development of Contaminated Land
- Health and Safety Executive (2012) Lead and You – Working Safely with Lead
- Raybould JG, Rowan DL & Barry DL, 1995, CIRIA Report C150, Methane Investigation Strategies
- Welsh Assembly Government (2012) Statutory Guidance on Contaminated Land
- Wilson S, Oliver S, Mallett H, Hutchings H & Card G, 2007, CIRIA Report C665, Assessing Risks Posed by Hazardous Ground Gases to Buildings
- British Standards Institution (2013) Guidance on Investigations for Ground Gas. Permanent Gases and Volatile Organic Compounds (VOCs), BS: 8576:2013

Geirfa

Hydroleg yw'r enw a roddir i'r astudiaeth o symudiad a dosbarthiad dŵr o amgylch y Byd gan gynnwys, afonydd, llynnoedd, nentydd, moroedd a chefnforoedd. Mae'r term hefyd yn cael ei ddefnyddio i ddisgrifio nodweddion dŵr wyneb a'r ffordd maent yn symud.

Hydroddaeareg yw'r enw a roddir i'r astudiaeth o ddŵr o dan y ddaear mewn pridd a chreigiau ac mewn dyfrhaenau. Defnyddir y term hefyd i ddisgrifio nodweddion dŵr daear a'r ffordd mae dŵr yn symud o dan y ddaear ac mewn dyfrhaenau.

Dyfrhaenau yw'r enw a roddir i'r haenau o graig sy'n cario dŵr o dan y ddaear y gellir echdynnu dŵr daear ohonynt. Gellir dosbarthu dyfrhaenau yn ôl eu nodweddion a pha mor bwysig ydynt fel ffynhonnell dŵr yfed.

Dŵr daear yw'r enw a roddir i ddŵr sydd i'w ganfod mewn haenau o graig o dan y ddaear ac yn y bylchau bychan iawn rhwng gronynnau yn y pridd, o'r enw bylchau mandyllau pridd.

Gweddillion yw'r deunyddiau sy'n weddill ar ôl gwahanu rhan gwerthfawr y mwyn oddi wrth y deunyddiau llai gwerthfawr.

Tomenni sbwriel yw tomenni o frig a mathau eraill o wastraff. Nid ydynt yr un fath â gweddillion.

Brig yw'r enw a ddefnyddir i ddisgrifio'r graig a'r pridd sy'n gorchuddio'r mwyn a gaiff ei fwyngloddio.

Adfer yw'r broses o roi sylw i risgiau annerbyniol sy'n gysylltiedig â phresenoldeb halogiad. Diben gwaith adfer yw un ai dileu'r risgau neu eu lleihau i lefel dderbyniol.